

Mas tednik

Kronika

kulturno - politično glasilo ·

svetovnih in domačih dogodkov

LETO XI./STEVILKA 35

CELOVEC, DNE 3. SEPTEMBRA 1959

CENA 1.50 SILINGA

1939—1959

„Od 5.45 streljamo nazaj“ je na predvečer 1. septembra Hitler, bled kot smrt s hreščecim, a negotovim glasom naznanil nemškemu parlamentu v Berlinu. Poslušalcem je ta napoved prvi hip zaprla, tako da je nastala mučna tišina. Tolsti Goring se je prvi znašel in se na vsa usta zadril „Sieg Heil“, nakar je dvorana izbruhnila v peklo odobravanja, ploskanja, vpitja in razgrajanja, katerega odmevi so šli po vsem svetu. Hitler je začel pohod proti Poljski, brez vojne napovedi. Nekaj ur nato, ob prvem svitu usodnega 1. septembra so strelji iz topov, tankov in strojnič vrgli iz postelj preplašene kmete v vaseh na nemško poljski meji. Poljskih vojakov tam ni bilo, ker nihče ni pričakoval, da bo Hitler res tvegaval napad na Poljsko, kateri so zapadne sile malo prej slovesno zajamčile nedotakljivost.

S 74 divizijami, ki so štele skupno 1,300.000 moških in bile opremljene z najmodernejšim orožjem, je Hitler napadel Poljsko ter jo pomandal v 16 dneh, posebno ker je Poljakom, ki niso utegnili niti izvesti mobilizacije, padla v hrbet še Sovjetska zveza, o čem poročamo na drugem mestu (glej 3. stran). Poljski pohod je potekel tako kot je Hitler predvideval, toda zgodilo se je nekaj, s čemer on ni računali. Anglija in Francija, ki sta leta 1938 mirno poržili zasedbo Avstrije in nekaj mesecev potem pustili na cedilu Čehoslovaško, ki je morala odstopiti sudetske predelke Nemčiji, nato pa tudi brez besede pogoltnili Hitlerjevo zasedbo še preostale Češke, sta sedaj naenkrat našli pogum in — čeprav vojaško nepripravljene — stopili v vojno stanje s „tretjim Reichom“. Potrpljenja je bilo konec, kajti zapadne sile so spoznale, da bi nova popuščanja le povečala Hitlerjev apetit in predžrtvo. Začel se je krvavi ples, ki je trajal šest let ter je v obeh taborih zahteval skupno 18 milijonov žrtev med vojaki, povečini možmi v najboljši življenjski dobi ter pokončal 47 milijonov civilnega prebivalstva, pri čemer ni prizanašal ne možem, ne ženskam, ne starčkom in ne otrokom.

Potek vojne nam je še vsem v predobrem, žalostnem spominu. Hitlerjeve vojske so se kot velikanski rjavokrvavi oljnati madež razlele po vsej Evropi, od Atlantika pa do Moskve in Volge, do Črnega morja ter preko Sredozemlja segle v Afriko. Toda prišli so potem porazi na vzhodni fronti, poraz v Severni Afriki in končno „somrak bogov“ leta 1945 pri Berlinu, ki si je Hitler sam vzgel življenje, nemški narod, ki ga je sfanatiziral in zapeljaval v to pošastno in pogubno avanturo, pa prepuštil skrb — zmagovitih zaveznikov. Povrh tega pa je prinesel gorje komunizmu polovici Evrope.

Ves svet se spominja tega usodnega 1. septembra, posebno pa v Nemčiji. Dostojanstveniki polagajo vence na grobove žrtev, časopisi prinašajo spominke članke. Prav je tako, vendar človeka ob prebiranju večjega dela nemškega časopisa loteva skrb, kajti le preveč je prozorna namera, zvaliti vso krivdo na ramena Hitlerja in njegovih pomagačev, češ da so ogoljufali nemški narod ter ga z lažjo speljali v to nesrečno avanturo. Brez dvoma je res, da je Hitler z lažjo in prevaro spravil Nemčijo v vojno, toda dejstvo je, da mu je nemško ljudstvo brez premisleka skoroda slepo sledilo in to prav do bridkega konca. In to prav ljudstvo, ki je po splošni civilizaciji in šolski ravni eno izmed najvišje stojišč v Evropi.

Toda ta ugotovitev je premalo, kajti tudi če bi se vsi Nemci postavili v pozo spokornega grešnika, s tem položaj še ne bi bil rešen. Dejstvo je, da je svetovno vojno zakrivila ne le Hitlerjeva zločinska delavnost, ampak tudi oklevanje, neodločnost na Zahadu v času Hitlerjevih priprav na vojno. Omeniti je treba tudi usodne napake državnih in vojskovodij demokratičnih držav med vojno in predvsem v zaključni fazi vojne, ker so verjeli v dobre namere komunizma. Šele to dvojno spoznanje bo posebno danes, ko smo spet v novi fazi razgovorov med predstavniki svobodnega sveta in komunističnega imperija sužnjev, državnike svobodnega sveta usposobilo, da preprečijo laži, prevare in avanture totalitarnih diktatur, ki so vse enake, pa najsi je njih barva rjava ali rdeča, skratka ponovitev usodnega 1. septembra 1939, tokrat v mnogo strašnejši obliki, kajti namesto Hitlerjevih topov in Stuka bi tedaj zagrmel atomске bombe in medcelinske rakete.

Mao trka na vrata Indije

Komunistična Kitajska je v zadnjih tednih osredotočila velike množice vojakov vzdolž kitajske meje v himalajskem pogorju. Prvi kitajski oddelki so že vdrlji na indijsko ozemlje, nadalje pa ogražajo državi Sikkhim in Butan, ki stojita pod indijsko zaščito.

Obe največji azijski državi, Kitajska z okrog 600 milijoni prebivalcev in Indija z blizu 400 milijoni duš, povečini nimata skupne meje, ampak leži med njima — kot neke vrste blazina — vrsta malih držav ali samostojnih predelov. Eden izmed takih predelov je Tibet, ki so ga po krvavi potlačitvi upora kitajske čete popolnoma zasedle, čeprav se v neprehodni gorati notranosti dežele uporniki še vedno upirajo.

Indija je pri »tibetanski aferi« zavzela nevtralnost stališče in s tem znatno olajšala položaj komunistični Kitajski, da nemoteno obračuna z upornimi Tibetanci. Dalai lami, vrhovnemu verskemu poglavarju in svetnemu vladarju Tibetancev je sicer nudila zavetišče, vendar »božanskemu kralju« stavi ovire pri njegovi akciji, da opozori svet na tragedijo Tibeta, z drugimi tibetanskimi begunci pa zelo slabo postopa. Tako je indijska vlada izjavila, da ne bo podprla poziva Dalai lame na Združene narode.

Vendar si s tem Nehru ni prislužil hvaležnosti pri Kitajcih, ampak prav obratno. Komunistične čete svoje prodiranje v Butan in Sikkhim nadaljujejo in s tem neposredno ogražajo Indijo. Brez dvoma obvladujejo delovanje diktatur neki železni zakoniti, ki jim zapovedujejo, da se širijo v tisti smeri, kjer ne naletijo na odločno odpora. Pri tem jim je vseeno ali so to neodvisne, male in vojaško šibke države, ali pa velike države, če te kažejo slabost in popuščanje.

V Indiji je zavladalo veliko ogorčenje

Nemški general obsojen zaradi uboja

Na 18 mesecev je bil obsojen bivši nemški general Hasso v. Manntaufel, ki se je moral pred porotnim sodiščem v Düsseldorfu zagovarjati zaradi uboja, ker je leta 1944 na umiku pred napredujimi ruskimi četami dal ustreliti nekega 19-letnega vojaka, ki je zapustil svojo postojanko brez boja, ko je zagledal rusko patroljo, kljub temu, da je divizijsko vojaško sodišče vojaka bilo obsodilo samo na dve leti zopora. Tankovski general Manntaufel se je izgovarjal, da je bil za svoje dejanje upravičen po nekem Hitlerjevem povelju št. 7, ki je vsem poveljnikom vojaških edinic v primeru pojavnja nediscipline in ravsula nalagalo dolžnost, da ukrenejo vse, da disciplino zopet vzpostavijo. Sodišče je na razpravi z generalom vseskozi spoštljivo ravnalo, državni pravdnik, ki je zastopal obtožbo, mu je celo stisnil roko,

in indijski državnik, ki so zadnja leta na ves glas — s predsednikom Nehrujem na čelu — učili ves svet potrpežljivosti in prijateljstva do komunizma, se sedaj nahajajo v hudih škripcih. Oni so očitvidno verjeli v načela koeksistence, katere sta jih Nehru in Mao pred leti družno proglasila ter so bila slovesno potrjena na zborovanju afriško-azijskih držav leta 1955 v Bandungu. Zato se niso vojaško pripravili in nimajo nobenih sredstev, da učinkovito zaustavijo prodiranje kitajskih komunističnih čet.

To je bridek nauk za indijske pacifiste za vsako ceno. Položaj na Daljnem vzhodu se je zaradi tega kitajskega podviga zelo zapletel in meče svoje sence tudi na bližajoči sestanek med Hruščevim in Eisenhowerjem. Ni namreč še jasno ali je Kitajska svoj prodor proti Indiji začela zato, da skali vode, po katerih bi naj plavali neposredni razgovori med Sovjetsko zvezo in Ameriko, ali pa da nista morda Peking in Moskva na tihem celo dogovorjena, da na ta način izvajata pritisk na Zahad.

Vendar je vprašanje, ali bo Peking s temi sredstvi mogel kaj doseči. Prva posledica kitajskega prodiranja je namreč ta, da je dosedanja spor med Indijo in sosednjim Pakistanom zaradi cvetoče a po prebivalstvu mešane pokrajine Kašmir, ki je leta razdvajal Indijo in Pakistan, postal skoroda brezpredmeten. Državni predsednik Pakistana se te dni muči v Indiji ter razpravlja z indijskim ministrskim predsednikom Nehrujem o skupnih obrambnih ukrepih. Pakistan je že več let član azijskega podaljška Atlantskega pakta, dočim je Indija hotela biti nevtralna in posredovati med komunističnim in zapadnim blokom. Uspeh je bil pa ta, da se je sedaj sama znašla v nevarnosti pred zavojevalnimi namerami komunizma.

kajti med vojno je služil pod njegovim poveljstvom. Manteufel je trdil, da je še danes prepričan, da je takrat prav ravnal, vendar je na koncu pristavil, da je tudi on zmotljiv človek. Morda je upal, da ga bodo zaradi tega porotniki oprostili, toda zgodilo se je baš nasprotno in po razglasitvi sodb je očitno zlovoljni general, ki bo moral iti sedet, dejal, da je ta sodba pač »izraz rodovne odgovornosti (Sippenhaftung) v četrtem raju«. Gospod general še pač vedno misli, da je — kot nekaj pod Hitlerjem — gospodar nad življenjem in smrtjo svojih vojakov. O generalu in njegovih činih je časopisje obširno pisalo, skorajda nič pa o njegovi žrtvi, kajti zanj se ve le, da je vojak bil star 19 let in bil po rodu nekje iz Avstrije ter katoliške vere. Njegova mati še danes ne ve, kako je umrl in kje je njegov grob.

Starši, kam boste dali vaše dekletke?

Prišla je jesen in spet se odpirajo duri šol in drugih vzgojnih zavodov. Tudi marsikatero naše dekletke stoji pred izbiro, kje si poiskati primerno izobrazbo in sicer strokovno znanje za poklicno delo kot značajno vzgojo za pravilno krščansko življenje.

Kmetijsko-gospodinjski šoli č. št. školskih sester v št. Jakobu sta v nad 50-letnem delu vzgojili deželi in našim domovom mnogo dobrih gospodinj in pošteni krščanski mater. Zato starši in dekletke, premislite dobro preden se odločite, kajti potem se boste prav gotovo odločili za eno izmed teh dveh vzgojnih zavodov.

Pouk se bo začel sicer 3. novembra, vendar je prav, da takoj prijavite učenke in si s tem zagotovite mesto.

Prijave je treba poslati na
odstvo Kmetijsko-gospodinjске šole
v št. JAKOBU v ROŽU ali pa v št. RUPERTU pri VELIKOVCU

Državna realna gimnazija za Slovence

OBJAVA

Od 3. septembra 1959 so uradne ure vsak dan od 10. do 12. ure, poslopje Državne realke, Lerchenfeldgasse 22, drugo nadstropje, soba 65.

V tem času lahko prijavite svoje otroke za sprejemne izpite.

V ponedeljek, dne 14. sept. 1959, so ponavljalni izpiti, začetek ob osmi uri.

V torek, dne 15. sept. 1959, so sprejemni izpiti za vse razrede. Začetek ob 8. uri.

V sredo, dne 16. sept. je v času od 14. ure do 16. ure vpisovanje v vse razrede.

V četrtek, dne 17. sept. 1959, je ob 9. uri začetna služba božja in ob 13.25 prvi redni pouk.

Ravnateljstvo

- KRATKE VESTI -

Poraba čistilnih in kozmetičnih sredstev se je podvojila v zadnjih 9 letih v Zapadni Nemčiji. Povprečno izda prebivalec Zap. Nemčije 283 mark za sredstva, ki služijo negi telesa, (milo, kozmetična sredstva itd.) Dočim se je poraba čistilnih in kozmetičnih pripomočkov za nego las in kože povečala, je povpraševanje po zobnih pastah padlo.

Tolpe divjih psov so se pojavile v gozdovih na Slovaškem, in sicer v predelih ob meji na Sovjetsko zvezo. Prebivalcem se je posrečilo nekaj psov postreliti in ugotovili so, da pripadajo sibirski pasmi. Pretleki so tisoče in tisoče kilometrov poti proti zapadu, v toplejše kraje.

Starši pozor!

Šolski zakon, katerega je avstrijski parlament izglasoval dne 19. marca 1959, predpisuje, da morajo starši svoje otroke k dvojezičnemu pouku na ljudskih in glavnih šolah imensko — ali ustno ali pisмено — pri šolskem vodstvu prijaviti.

Ker delžna šolska oblast še vedno ni izdala odloka glede te zadeve, opozarjamo vse starše, da za vsak slučaj otroke k dvojezičnemu pouku oziroma k pouku slovenščine s pričetkom šolskega leta izrecno prijavijo. Take prijave veljajo potem za vsoko šolsko dobo otroka. Zavedajte se, da je to vaša pravica.

Skrbimo, da bodo naši otroci imeli tudi v šoli znanost, da se učijo svoje-ga materinskega jezika.

70 od 100 zapadnonemških rekrutov ne zna plavati, je ugotovila vojaška komisija v Gladbecku. Tudi med športniki jih polovica ne zna plavati. Zato so si sedaj posebna društva nadela nalogo propagirati učenje športnega plavanja med Nemci.

Stavka jeklarskih delavcev v Združenih državah še vedno traja ter si morajo ameriška podjetja, ki predelujejo železo in jeklo, to blago nabavljati v Evropi. Ameriški delavci zahtevajo povišanje plače, kar pa podjetniki odločno odklanjajo.

Kralj Saud iz Saudijske Arabije, ki je s številnim spremstvom in haremom prišel pred 4 tedni v nemško-kopališče Bad Nauheim na zdravljenje, je sedaj zapustil zdravilišče in se z letalom napotil na državni obisk v Kairu k predsedniku Egipta Nasserju. S seboj je seveda vzel tudi vse svoje žene.

PODGORJE
(Mala Gospojnica)

V Podgorjah obhajamo na Malo Gospojnico vsakoletni romarski dan.

V ponedeljek, dne 7. septembra, ob 7. uri zvečer je rožni venec in blagoslov in priložnost za spoved. Potem je do 7. ure zjutraj nočno čiščenje.

Na praznik so sv. maše ob 7., 8., 9., 10. in 11. uri dopoldne. Popoldne ob 2. uri so pete litanije.

Pri Kapelici je sv. maša ob 10. uri dopoldne.

Politični teden

Po svetu ...

V Bonnu: spominčice Eisenhowerju

Minuli teden je še vedno stal v znamenju Eisenhowerjevega potovanja po Evropi. V Bonnu ga je na letališču sprejel kancler Adenauer in špalir 300.000 radovednežev, ki so amerškemu predsedniku, nekdanjemu zmagovalcu nad nemško »Wermacht« priredili navdušen sprejem, da mu na ta način dokažejo sedanjo nemško zvestobo atlantskemu zavezništvu.

Sledili so razgovori z kanclerjem Adenauerjem, ki je zaradi tega prekinil svoj dopust v Caddenabiji v severni Italiji. Izgleda, da je v odgovornih nemških vladnih krogih prevladal realizem, kajti razgovori so bili precej kratki in so se odigrali v očitno dobrem ozračju. Eisenhower je poudaril ob zaključku voljo Združenih držav, da bodo branile svobodo, vsaj v tistem delu sveta, ki ni pod komunistično knuto ter da se bodo z vsemi sredstvi uprle nadaljnjemu prodiranju komunizma.

Vsekakor je današnja Zapadna Nemčija odvisna od dobre volje Amerikancev ter ostalih zaveznikov in nima nobene možnosti, jih prisiliti do kakih korakov, ki bi njim ne bili všeč. To predvsem zaradi tega, ker nima atomske oborožitve.

Kljub ameriškim zagotovitvam pa v Bonnu niso bili povsem srečni, kajti vedo dobro, kako je, kadar si odvisen od dobre volje drugih. Ta obstoji gotovo v tistem obsegu, ki se krije ob enem z lastnimi interesi »dobrovoljca«. Brez dvoma je v interesu Zapada, da se moč komunizma ne ojači v Evropi, zaradi tega drže tudi postojanke v Berlinu. Toda od tega stališča pa do uspešnih korakov za nemško zedinjenje, ki še vedno lebdi pred očmi Nemcev, pa je dolga pot. Najbolj je zadel v jedro monakovski šaljni list »Simplicissimus«, ki je naslikal Adenauerja, kako ob slovesu izročja Eisenhowerju šopek — spominčic (Vergissmeinicht).

Eisenhower v Londonu

Ko so v Angliji slišali o masovnem sprejemu, ki so ga priredili Nemci tistemu, ki jih je Eisenhower kot vrhovni zavezniški poveljnik leta 1945 premagal, so si rekli, da to ne gre. Tako je v Londonu čakala Eisenhowerja 1 milijon glav broječa množica, da pozdravi medvojnega zavezniškega poveljnika, ki je prav iz Anglije sprožil svoj odločilni napad na Hitlerjevo »trdnjavo Evropo«. Je bilo to nekaj izrednega za sicer hladne Angleže, ki se v množicah pojavijo v ulicah samo ob kraljevskih kronanjih, to pa je vsako generacijo samo enkrat.

Najprej se je podal na kraljevski grad Balmoral na Škotskem, kjer preživlja svoje počitnice angleška kraljica Elizabeta II. in plete plenic za svojega tretjega otroka, katerega nosi pod srcem.

Ko se je ameriški gost nekoliko odpočil, se je podal na polétni sedež angleških ministrskih predsednikov, Chequers v bližini Londona, kjer je imel razgovore s premierom McMillanom. Zelo razočarani so bili časnikarji, ker po zaključku razgovorov med obema državnikoma ni bilo izdano nobeno uradno sporočilo. Nekateri so iz tega celo sklepali, da sta se oba moža nekoliko sprla, in to baš zaradi atomske oborožitve Zapadne Nemčije. Toda bolj verjetno je, da sta se domenila, da tega, o čem sta se zmenila (v istem jeziku) sedaj, pred razgovori Eisenhowerja s Hruščevim, ne kaže obešati na veliki zvon.

Eisenhower je svoj obisk na Angleškem zaključil s sestankom starih »bojnih tovarišev«, na katerega so bili povabljeni glavni angleški generali, ki so pod Eisenhowerjevim vrhovnim poveljstvom sodelovali v vojni proti Hitlerju. Med njimi tudi maršal Montgomery ter general Allanbrooke, ki sta sedaj že v pokoju. Po vojni sta ta dva generala izdala knjige svojih vojnih spominov, v katerih sta eden drugega, oba pa Eisenhowerja dolžila cele vrste usodnih napak, tako glede vojne strategije, taktike in politike. Vsak izmed njiju pa je v eni ali drugi obliki poskušal predstaviti lastne zasluge kot odločilne za zmagoviti zaključek vojne. Neki duhovitež je pripomnil, da se bodo ti upokojeni vojskovodje morda na tem sestanku le zedinili, kdo je pravzaprav v zadnji vojski zmagal...

Vendar to ni najhujše vprašanje, ki muči Eisenhowerja, kajti po odhodu iz Anglije ima na programu postanek v Parizu in

razgovor s še enim vojnim tovarišem, trmasti generalom De Gaullo, ki bi rad tudi imel atomsko bombo, po možnosti brezplačno iz ameriških zalog. Povrh tega bi pa naj atlantski zavezniki podprli njegovo borbo proti upornim Arabcem v Alžiru, čeprav ti niso — komunisti.

... in pri nas v Avstriji

Poplave in vojaški proračun

Vode iz poplavljenih predelov so odtekale same in niso čakale, da se sestane vlada in parlament, kot so to zahtevali neodvisneži (FPOe), ki so mislili, da jim je po vodi priplavala dobra propagandna kriticita.

K besedi se je oglasil tudi obrambni minister Ferdinand Graf, ki je s številkami in podatki dokazal, da se je naša mlada vojaščina pri poplavih zelo dobro izkazala. Pri teh pomožnih akcijah je bilo porabljenih več milijonov šilingov, kajti vsaka reč pač stane svoj denar. In res kar je res, pionirske čete so pod strokovnim vodstvom svojih častnikov in podčastnikov častno opravile svojo dolžnost. Minister Graf si seveda ob koncu ni mogel kaj, da ne bi tudi to priliko uporabil za polemično s socialisti. Zavrnil je zahtevo socialistov po zmanjšanju vojaškega proračuna, češ, da je prav ta povodenj pokazala, kako potrebna je vojaščini dobra oprema. Vendar je razlika med nabavkami topov in tankov, za katere bi v znatni meri šel denar ter raznimi drugimi pripravami, ki so sicer v rabi pri vojaščini, a so uporabne tudi za občekoristne namene, kot razna motorna vozila, tehnične naprave pionirjev in podobno.

Jezna reakcija Dunajčanov zaradi reaktorja

Minuli teden so v dunajškem Praturu položili temeljni kamen za zgradbo, ki bo imela pod svojo streho poskusni atomski reaktor. Ta bo služil univerzam in znanstvenim institutom za raziskovalne namene, obenem pa tudi raznim bolnicam v zdravstvene svrhe. Vendar so se Dunajčani zelo razhudili, češ da bo zaradi tega

nastala nevarnost radioaktivnih žarkov ne le za Prater, ampak za vse mesto. Tako so bili hudi, da jih celo uradne izjave pristojnih oblasti, da bo reaktor tako dobro zavarovan, da njegovi žarki ne bodo nikamor mogli uhajati, niso mogle docela pomiriti. Toda čas bo že naredil svoje. V vseh časih je napredek imel svoje nasprotnike.

Državni predsednik potuje v Moskvo

Minuli teden so na Dunaju uradno objavili, da se bo v prvi polovici oktobra naš državni predsednik dr. Adolf Schärf podal na uradni obisk v Sovjetsko zvezo. Moskvska vlada je dr. Schärfu že pred daljšim časom povabila na obisk, toda avstrijskemu državnemu predsedniku se ni nikamor mudilo in to predvsem iz zunanje-političnih razlogov, kajti Avstrija je v diplomatskem in vojaškem pogledu nevtralna ter bi preveliko prijateljstvo med Dunajem in Moskvo utegnulo zbuditi sicer neupravičene, a zaradi tega nič manj neljube sume na Zapadu. Toda sedaj, ko je spričo medsebojnih ameriško-sovjetskih obiskov nastopila živahna »posezona visokega turizma«, so odpadli tudi pomisleki glede potovanja dr. Schärfu v Moskvo.

Pri nas na Koroškem pa

napredujejo priprave za volitve v Delavsko zbornico,

ki bodo v začetku oktobra. Vse stranke že zbirajo »na okope« svoje pristaje in jim prav posebno polagajo na srce, da si pravočasno ogledajo liste volilnih upravičencev ter se prepričajo, ali so v njih zares tudi vpisani. Te liste so na vpogled javnosti od 31. avgusta naprej. Ta prizadevanja strank so zategadelj razumljive, ker se je prejšnjih volitev v Delavsko zbornico udeležila samo polovica volilnih upravičencev. Prav posebno pa je delavna OeVP, da svoje mlačne in brezbrizne pristaje spravi na volišče in tako zmanjša vpliv socialistov, ki imajo v tej ustanovi absolutno večino.

Visoki obiski na Koroškem še niso nehali. Minuli teden je prispel v našo deželo dunajski nadškof, kardinal dr. König. Dne 3. septembra je pristvoval vojaškim sportnim tekmam, nato pa je v kasarni Lendhof bral slovesno sv. mašo vojakom, katerih vrhovni dušni pastir je, kajti on je tudi vojaški škof v Avstriji.

Priprave za državni proračun 1960

V prvem tednu septembra se bodo eden za drugim vrnili na Dunaj ministri, visoki funkcionarji ministrstev in političnih strank, vendar bo trajalo še nekaj časa, preden se bo začelo pravo vladno delo. Najprej je treba pregnati takozvano dopustno nastrosenje, to je odpočiti se v službi od naporov dopusta, in potem so na vrsti nekatere nujne politične zadeve, ki jih je treba urediti. V oktobru bo dvoje važnih volitev: v delavske zbornice, ki bodo 12. oktobra, potem pa 25. oktobra deželnozborske volitve na Dunaju in v Vorarlbergu.

Uradno se bo pa delo vlade začelo z veliko vojaško paradjo, ki bo 8. septembra, nakar bo seja ministrskega sveta. Glavna točka dnevnega reda bodo ukrepi za odstranitev posledic poplav, ocenitev škode ter priprava dolgoročnih načrtov za preprečitev novih vremenskih katastrof. Zadeva je precej komplicirana in bo treba znatnih denarnih sredstev, da se popravi zamujeno.

Kljub vsemu pa je glavna skrb ministrov sedaj novi proračun, katerega po pristojnih ministrstvih že pripravljajo. Posamezna ministrstva izdelujejo sezname svojih želja, ki jih bodo potem sporočila finančnemu ministru. Njegova naloga pa bo, da zbere potrebni denar ter ga razdeli. Pogajanja za proračun bodo precej dolga in kot vedno težavna, ker so želje posameznih ministrstev večje, kot pa mošnja finančnega ministra. Zato bo treba tu pa tam marsikaj črtati. Finančni minister prof. Kamitz je že izjavil, da nikakor ne bo dopustil, da novi proračun seže preko meje 40 milijard šil. Se razume, da posamezna ministrstva že računajo na gotova črtanja, zato so svoje želje izrazila v višjih številkah. Tako bi tudi po do sedaj predvidenih črtanjih novi proračun bil za kar 5 milijard višji od omenjenega Kamitzovega mejnega zneska.

Kamitz svojo varčnost sedaj utemeljuje s tem, da so proračuni v zadnjih letih itak bili pasivni in da je sedanjo svetovno gospodarsko konjunkturo treba izkoristiti za

to, da se končno vendarle ustvari ravnotežje med državnimi izdatki in dohodki ter morda še celo kaj prišteje »za slabe čase«. Posamezni ministri pa so seveda prav nasprotnega mnenja. Pravijo, da se bodo prav spričo izboljšanja gospodarskega stanja v svetovnem merilu tudi avstrijski državni dohodki zvišali in da je te treba uporabiti za nove koristne naložbe ali pa izravnati nekatere očitne krivice. Spričo sedanjega položaja, ki ga označuje splošni optimizem ter veselje k izdajanju denarja, bo finančni minister svoje stališče vsekakor zelo težko uveljavil, posebno ker ima v tem oziru proti sebi tudi ministre lastne stranke, ki bi pač tudi radi pridobili čim več denarja za svoja ministrstva.

Ribbentroppov pomagač zopet na delu

Je to bivši poslanik dr. Paul Schmidt, ki je bil tiskovni šef nemškega zun. ministristva za časa nacizma. Po koncu druge svetovne vojne je nekaj časa molčal, sedaj pa je sotrudenik pri založbi Springer v Stuttgartu, ki izdaja ilustrirani tehnik »Kristalle« in piše pod pseudonimom Peter Carrell serijo člankov »Sie kommen« v katerem obravnava anglo-ameriško izkrcanje v Franciji ter nemški vojaški odpor. Ko je ta serija začela izhajati, je cela vrsta sotrudenikov »Kristalle« odstopila, toda založba je mirne duše obdržala Schmidta. V švicarskem časopisju nemškega jezika so se pojavile ostre kritike Schmidtovih člankov. Očitajo jim, da skušajo zbuditi vtis, da je nemški vojak nepremagljiv in da so izgubo vojne povzročili zopet običajni izdajalci (Dolchstosslegende). Švicarski novinarji imajo Schmidta v slabem spominu, kajti v oktobru leta 1942. jim je zagrozil, da »bo Nemčija po zmagi politične urednice švicarskih časopisov poslala v stepe Azije ali pa kar na oni svet.«

SLOVENCI

doma in po svetu

Romarji iz treh držav na Sv. Višarjah

Ob priliki posvetitve napeljave elektrike na Sv. Višarje se je na tej starodavni božji poti, ki se pripravlja na bližnjo proslavo 600-letnice obstoja, zbralo 400 slovenskih romarjev iz treh držav.

S Koroške je pripeljal romarje č. g. dr. Šegula, župni upravitelj pri Mariji na Zilji, iz Trebč pri Trstu je privedel svoje farane k Mariji č. g. župnik Rožnam, iz Jamelj pa ondodni župnik Jožko Štant, iz Kojsega v Jugoslaviji pa je prišel z znatno romarsko skupino č. g. župnik Bruno Pulc. Osem duhovnikov je bilo na razpolago za spoved romarjem. S soboto, dne 23. zvečer se je okrog višarskega hriba razvila tradicionalna, vselej ginljiva procesija z lučkami. Ko so pa prišli romarji do cerkve, jih je čakalo presenečenje, kajti dva mogočna žarometa sta osvetljevala zunanjščino božje hrama. Tudi iz Kanalske doline je bilo moč lepo videti Marijino svetišče, ki se je v brezmadežni beli svetlobi odražalo od nočnega neba in gorskih velikanov, ki jo obkrožajo.

Naslednji dan ob 11. uri je dekan iz Trbiža č. g. Fontana po slovesni službi božji, kateri so prisostvovali tudi zastopniki oblasti, blagoslovil novo električno napeljavo kot prvi korak k modernizaciji starodavnega romarskega središča na visoki gori, h kateremu bo kmalu vodila lagodna vzpenjača. S tem bo mnogo širšemu krogu ljudstva dana možnost obiskati ta kraj milosti, po drugi strani pa bo odpadel nekaj tradicionalni način romarske pokore, namreč nošenje polen na Višarje. Toda kdor se bo hotel zares spokoriti, bo še vedno našel dovolj drugih načinov izvrševanja pokore.

Umril je Pavle Golia

Po daljši bolezni je v Ljubljani umrl minuli teden, v starosti 73 let, Pavle Golia, slovenski pesnik, pisatelj, dramatik in gledališki delavec, s čigar imenom je povezal razvoj slovenskega narodnega gledališča od provincialnega odra do umetniške ustanove na evropski višini.

Rodil se je leta 1887 v Trebnjem. Po končanem srednješolskem študiju je izbral vojaški stan za poklic. S svojimi sposobnostmi si je priboril dostop do višje vojaške kariere in postal je avstrijski štabni častnik. V prvi svetovni vojni je bil že štabni kapetan. Prišel je v rusko ujetništvo in svoje bivanje v Rusiji je izkoristil za to, da se je v Moskvi seznanil z delom tedaj znamenitega Hudožestvenega gledališča. Že od mladih nog ga je mikala književnost in kaj kmalu je začel pisati pesmi, v Moskvi pa se je navdušil za gledališče. Po mnogih peripetijah se je po letu 1919 vrnil v Ljubljano, kjer je prevzel mesto dramaturga v ljubljanskem dramskem gledališču, nato pa je postal direktor tega gledališča.

Poleg dela v gledališču, kateremu je stavljal na razpolago svoje obširno znanje, svetovnjaško razgledanost in prefinjen okus, pa je Golia pisal tudi pesmi in igre. Njegove samosvoje pesmi, ki jih označujeta originalnost in blesteč izraz, prav posebno pa obilica elegantnih domislic ter pekočih izrazov za oznako svojega časa in svojih sodobnikov, mu zagotavljajo trajno mesto v slovenski literaturi. Prav poseben položaj pa zavzema Golia v slovenski mladinski drami. Bolj ko se je odvrčal od samogoltnega, hinavskega in opreznega sveta odraslih, toliko bolj ga je vlelo k nepokvarjenim otroškim scem. Podaril je slovenski mladini vrsto otroških iger, ki spadajo med najboljše, kar je bilo na tem področju ustvarjenega med Slovenci. Omenimo samo nekatere: Petrkove poslednje sanje, Triglavska bajka, Princeška in pastirček, Jurček, Uboga Ančka, Sneguljčica. V zvenečih verzih je govoril otrokom o dobroti, ki vedno zmaga nad hudobo.

Sedaj se je pesnik »Zlatolask«, prijatelj težkih, trpkih vin poslovil od tega sveta o katerem je dejal nekoč: »Zaman bili smo smeli, dobri in nardarjeni — Pokvarjeni tip se nam v obraz reži — ko likvidiramo račune starih težkih dni, — za svojo vero opercharjenj«, kajti »Hajduki kariere in oblasti — pregnali so preroke in poete.«

Toda vselej je ohranil vero v večno Lepoto in Pravico, kajti zgodilo se je sedaj to, kar je napovedal v lastni Marche funebre, da nemirni pesnik »pojde na poslednje potovanje, pojde v svoje večno domovanje.«

Kulturni večer v Buenos Aires

V Slovenski hiši v Buenos Airesu je Slovenska kulturna akcija priredila kulturni večer, ki je bil posvečen pregledu dosedanega dela ter razmisli vanju načrtov za bodočnost. Za posamezne sekcije so podali poročila pristojni referenti. Za filozofsko sekcijo je poročal univ. prof. dr. Ignacij Lenček, za glasbeno prof. Al. Geržinič, za literarno dr. Tine Debeljak, za likovno in zgodovinsko pa Marjan Marolt. O reviji Meddobia je govoril urednik Ruda Jurček.

Ob 20-letnici „prijateljske pogodbe“ med Hitlerjem in Stalinom

(Nadaljevanje in konec)

Nekaj dni nato je Molotov sprejel nemškega veleposlanika v. Schulenburga, starega pristaša prijateljstva med Nemci in Sovjeti. Pogovor je bil, kot pravi sovjetska uradna objava iz tistega časa, »zelo prijateljski«. Sovjetski zunanji minister je pojasnil nemškemu poslaniku, da je »normalizacija stikov med sovjetsko zvezo in Nemčijo zaželena in tudi možna«. Schulenburg nemudoma sporoči veselo vest v Berlin, toda spričo tekočih razgovorov sovjetske vlade z zapadnimi silami Hitler ne zaupa prav Stalinu in hoče še nekoliko počakati, kajti ne ve ali niso razgovori med Sovjeti in zapadnjaki že dalje kot pa tajna pogajanja njegovih odposlancev s sovjetskimi veljaki.

Konec julija pa se je zgodilo nekaj, kar je Hitlerja prisililo k dejanjem. Generalni štab je ugotovil, da bi bil konec avgusta skrajni čas za »ureditev poljskega vprašanja«. Hitlerju je ostalo samo še mesec dni časa za ureditev zadeve s Sovjetsko zvezo. Schulenburg v Moskvi je dobil navodilo, da prekinjeni razgovor z Molotovom takoj zopet naveže, kar je ta le prerad storil. Že v pripravljanih razgovorih se je polagoma izoblikoval obris področja, na katerem so se interesi obeh pajašev stikali — na račun Poljakov seveda. Nemčija je izjavila, da jo Ukrajina, Galicija in Bela Rusija ne zanimajo, Sovjetska zveza pa da nima nič proti priključitvi Gdanska (Danziga), »koridorja«, in zapadnih delov Poljske v nemški rajh. Sporna je ostala le še določitev vplivnih območij v baltskih državah.

Ko je sredi avgusta italijanski zunanji minister Ciano obiskal Hitlerja v njegovem gorskem gnezdu na Obersalzbergu, je bila velika kravja kupčija v glavnem že sklenjena.

Nad Evropo so se kopičili temni oblaki. Pogajanja med angleškimi in francoskimi predstavniki ter sovjetsko vlado so se pa v Moskvi trudno vlekli naprej, postala so že pravcata komedija. Med temi brezkončnimi razgovori, ki so bili očitno zašli v slepo ulico, je bil dne 19. avgusta v Berlinu podpisan trgovinski sporazum med Nemčijo in Sovjetsko zvezo. Isti dan je izročil Molotov nemškemu veleposlaniku predlog »pakta o nenapadanju« s pripombo, da je Sovjetska zveza pripravljena v roku enega tedna to pogodbo podpisati. Hitler nato telegrafično sporoči Stalinu, da je »napetost med Poljsko in Nemčijo postala neznošna« in priporoči podpis še v krajšem času. Hitler je v škripcih, kajti generalni štab je že določil 26. avgust kot dan splošne mobilizacije za napad na Poljsko. Treba je bilo torej pogodbo s Sovjetsko zvezo spraviti še pred tem dnem pod streho.

Isti dan, ko po brezuspšnih razgovorih odpotujejo iz Moskve angleški in francoski diplomati, v Berlinu naznanijo, da bo naslednji dan Ribbentrop odletel v Moskvo.

Ko njegovo letalo pristane v Moskvi, ima v aktovki Hitlerjevo pismo Stalinu, da je »preureditev vzhodne Evrope izključna zadeva Nemčije in Sovjetske zveze.« Ko je Stalin to pismo prebral, se je menda namihnil. Po podpisu »pogodbe o nenapadanju med Nemčijo in Sovjetsko zvezo«, je sledilo seveda »okrepčilo« po tako napor nem delu. Stalin je dvignil kozarec in dejal: »To je zgodovinski trenutek. Vem, da nemško ljudstvo ljubi svojega vodjo. Zato pijem na njegovo zdravje!«

Ta zgodovinski trenutek je rodil posledice, ki jih je le malokdo predvidel, še najmanj pa Hitler. Pač pa je Stalin dobro vedel, kaj dela. Toda to se je izkazalo šele pozneje.

Nato je Hitler vsilil vsemu svobodnemu svetu boj na življenje in smrt, saj je imel

hrbet zavarovan. Potem ko je poteptal Poljsko in si jo s Stalinom »po bratsko« razdelil, je vrgel na tla še Francijo, ki se je edine bal, to pa še iz prve svetovne vojne, ko je bil kaprol na zapadni fronti in trepetal v strelskem jarku, nad katerim so švigali francoski topovski izstrelki.

Zopet pijan zmage in prepričan, da je zavzetje Anglije le še vprašanje mesecev, je menil, da sedaj Stalinove pomoči ne rabi več. Pač pa se mu je še vedno skominalo po bogati Ukrajini. Zato je napadel Rusijo: Konec nam je vsem znan.

Toda ako danes govorijo o berlinskem problemu in nepravilnosti razdelitve nemškega naroda v dve državi, pri tem ne smemo pozabiti, zakaj in kako je do tega prišlo. Namreč, da je sovjetsko-nemška pogodba leta 1939 omogočila Hitlerju začetek druge svetovne vojne. S tem je Hitler odprl komunizmu duri v Evropo. Posledic pa ne nosi samo nemški narod, ampak tudi pol Evrope, ki je ostala onstran »železne zavese«.

Slovesni biserni jubilej č. m. Terezije Hanželič

V nedeljo dne 15. avgusta je v Rimu obhajala svoj biserni redovniški jubilej č. m. Terezija Hanželič, bivša dolgoletna generalna predstojnica slovenskih šolskih sester. Dodatno k naši kratki napovedi tega praznika, ki ni samo mejnik v življenju te zaslužne redovnice, ampak slavje vseh krščanskih Slovencev, podajamo sedaj še nekaj odstavkov iz poročila o tem slovesnem dogodku v Rimu, ki ga je napisala za goriški katoliški glas ena izmed njenih redovnih sester.

Pred 60 leti je bila naša jubilanška vesela, živahna, nadarjena mladenka, ki se ji je svet z vso prelestjo odpiral na vse strani in jo vabil . . . , saj je bila iz bogate in zelo ugledne družine v Hardeku pri Ormožu na zelenem Štajerskem, kjer je bila rojena 19. februarja 1876 in kjer je bil njen oče župan in visoko spoštovan mož. Prav tedaj je položila zrelostni izpit na ženskem učiteljskem v zavodu Šolskih sester v Mariboru.

Oče bi bil svojo ljubljeno neskončno rad pridržal doma, da bi mu bila v uteho na stara leta. Toda božja Previdnost je imela z njo drugačne načrte. Plemenita mladenka se spoznala, da je napoj sveta varljiv in » . . . da se v strup prevača vse, kar srce si sladkega obeta . . . « V središču njene duše jo je tajno vabil Gospod, naj mu sledi v odpovedi in samožrtvovanju in naj se posveti vzgoji mladine v samostanu. Klicu božjemu se je odzvala in pogumno stopila pred očeta, ki se je po mnogih prošnjah vdal in jo velikodušno žrtvoval Gospodu.

Redovno obleko je sprejela dne 15. avg. 1899 v cerkvi Brezmadežne v zavodu Šolskih sester v Mariboru. Po dovršenem noviciatu je bila premeščena v Tomaj na Kracu, kjer je živel blagi ustanovitelj tomajskega zavoda preč. g. kanonik Urban Golmajer. Sama rada pripoveduje, kako sta kovala načrte, kaj vse bosta storila za čim večji razmah mlade tomajske postojanke.

Toda čez par tednov je bilo lepih načrtov konec. S. Terezija je bila premeščena v Ljubljano v deški zavod v Marijanišče, kjer je kot učiteljica delovala vzorno vse

do prve svetovne vojne. Tam je prestopila tudi razne težke bolezni. Le Bogu in izredni skrbi njenih tedanjih predstojnic se mora kongregacija zahvaliti, da je bilo rešeno dragoceno življenje.

Ob začetku prve svetovne vojne je bila imenovana za prednico Marijanišča in je to svojo službo vršila v zelo težavnih okoliščinah, kajti ves zavod je bil spremenjen v vojaško bolnišnico.

Leta 1928 je bila iz Marijanišča premeščena v Zemun, kjer je ustanovila, uredila in opremila nov zavod in ga uspešno vodila skozi sedem let. V zavodu je bil otroški vrtec, gospodinjiska šola in internat za srednješolke.

Ko je bila v juliju 1935 na vrhovnem kapitulju v Mariboru soglasno izvoljena za generalno predstojnico, je zavladalo veselje po vsej kongregaciji. Sestre so vedele, da so dobile v novi predstojnici mater.

Kongregacija je bila takrat v polnem razmahu. Sestre so delovale v šestih redovnih provincah: v domovini, v Italiji, Afriki, Južni in Severni Ameriki. Toda vihar druge svetovne vojne je globoko posegel v delovanje naše kongregacije. Že v maju leta 1941 smo izgubile materno hišo v Mariboru, kjer je bilo okrog 150 sester kruto vrženih na cesto, cvetoči delokrog pa brezobzirno uničen. Isto se je zgodilo z drugimi hišami: v Celju, v Ljubljani in drugod. Kakšno breme gorja in bridkosti se je navalo na srce blage častite matere!

Zatočišče je častita mati Terezija našla v večnem mestu, kjer se ji je posrečilo, da

je s pomočjo raznih plemenitih dobrotnikov pridobila novo generalno hišo v ulici »dei Colli«.

Sama brezdomka je globoko občutila bol in trpljenje nečetih najboljših sinov našega naroda, ki so pod silo razmer prihajali v Rim ubogi, vsega oropani, z neizmerim domotožjem v razboljeni duši. Zato je bila generalna hiša na »Via dei Colli« v tistih bridkih dneh odprta vsem, ki so bili potrebni pomoči in tople, ljubeznive besede.

Blagopokojni sv. oče Pij XII. je častito mater Terezijo visoko cenil. Večkrat je je dovolil privatno avdienco. Dal ji je vatičansko državljanstvo, čast, ki je ni zlepa deželna ženska. Tako je mogla vršiti odgovornosti polno službo ter obiskovati sestre po raznih deželah. Službo vrhovne predstojnice je vršila zvesto polnih 21 let, t. j. do avgusta 1956. Tedaj je že močno utrujena in izčrpana odložila težko breme v mlajše in krepkejše roke.

Njen biserni jubilej je potekel v vselem, prisrčnem razpoloženju. To je bilo tekanja in pripravljanja na »Via dei Colli« že ves teden prej, zlasti pa na predvečer!

Na praznik Marijinega vnebovzetja je ob 7. uri preč. gospod pater Anton Prešeren, generalni asistent D. J., daroval sv. daritev. V slavnostnem govoru je predvsem naglasil, da je to dan veselja, sreče, dan, ki ga je naredil Gospod, ki mora izveneti v en sam hvaležen, blažen slavospev Bogu vsemogočnemu, ki je storil velike reči naši jubilanški in po njej vsej kongregaciji.

V slovesnem trenutku sv. obhajila je jubilanška pred Jezusom v sv. Hostiji, ki jo je držal mašnik v posvečeni roki pred njo, še enkrat obnovila jasno in razločno svete redovne zaobljube ubožstva, čistosti in pokorščine — Bog ve, kolikokrat jih je v dolgih 60 letih — ter potem v veliki ljubezni prešla Njega, ki jo je ljubezljivo vodil skozi redovno življenje in ji bil svetovalec in pomočnik.

Med sveto mašo je ubrano in prisrčno prepeval zbor mladega redovnega naraščaja pod spretnim vodstvom č. s. vikarice Maksimilijane Jezernik. Na slavnost je med prvimi prihitela sedanja vrhovna predstojnica č. m. M. Terezija Vidan.

Po sv. maši je bil slovesen blagoslov in zahvalna pesem za vse dobrote, ki jih je bila slavljena deležna v svojem dolgem življenju.

Slovesnosti se je udeležil tudi preč. g. p. Adolf Ledwolorz, gen. asistent o. o. frančiškana. Pri slavnostnem kosilu je povečala veselo razpoloženje velika torta s 60 svečami, dar sedanje vrhovne predstojnice, pa tudi ubrane popevke in voščila naših najmlajših — sester in postulantinj.

Častita mati M. Terezija Hanželič živi sedaj v Rimu na »Via dei Colli« Njeno življenje je en sam hvaležen slavospev Bogu. Me, njene nekdanje duhovne hčere, ji voščimo, da bi Vsemogočni podaljšal njeno življenje do skrajnih mej človeških možnosti. Saj nam je njen svetli zgled tako nujno potreben!

FRAN ERJAVEC:

253

KOROŠKI SLOVENC

(III. del)

Vsa ta prizadevanja pa nazivljemo preporod. Ta je bil vsekakor dete prosvetljenstva, vendar se je že zgodaj razvil v čisto svojske težnje s čisto svojškimi nalogami in oblikami, ki so še dolgo prevladovale, ko je pri velikih kulturnih narodih prosvetljenstvo že davno nasledila romantika. Glede na to smo imeli pri nas tudi zaslužne preporoditelje (n. pr. ravno Gutsmana), ki jih sploh ne moremo prištevati k prosvetljenstvom in mnogo prosvetlencev, ki niso imeli nobenega smisla za preporod (n. pr. Mič). Prosvetljenstvo je bilo čisto svetovljansko gibanje, preporod pa izrazito narodno. Ravno ta dejstva pa tudi povzročajo, da n. pr. pri nas sploh ni bilo tako ostrega preloma med prosvetljenstvom in romantiko kakor pri velikih kulturnih narodih (n. pr. Nemcih), temveč preporod pri nas celo nekako veže obe navedeni veliki kulturni smeri in je dosegel pri nas ravno na prelomu XVIII. in XIX. stol. svoj višek, torej ravno tedaj, ko je n. pr. pri koroških Nemcih pomenjal ta prerod očividno krizo.

Kakor vemo že iz II. dela naše zgodovine, je bil z a-četnik slovenskega preporoda ljubljanski bosonogi avguštinec Marko Pohlin, kateremu sta sredi druge polovice XVIII. stol. potem hitro sledila še šolnik Blaž Kumerdej in Jurij Japelj z nekaterimi manj pomembnimi sodelavci. Že ti so prvi poskušali uvesti naš jezik tudi v sveto pesništvo in v zgodovino, dati kmečkemu ljudstvu v roke poučne knjige v njegovem jeziku in nam ustvariti prve naše učbenike za novo terezijansko ljudsko šolo. Ta, še šibka preporoditeljska skupina pionirjev se je za časa Jožefa II. in v zadnjem desetletju XVIII. stol. razširila s celo vrsto novih

delavcev, na čelu vsem baron Žiga Zois in Anton Tomaz Linhart, ki so se spričo vsiljevanja nemščine še močneje zavedli svojih dolžnosti do materinščine, posvečali svoje moči izobrazbi, ureditvi in očiščevanju našega knjižnega jezika, nam ustvarili najglavnejše cerkvene in nabožne priročnike v skrbnem jeziku (Japljevo »Sv. pismo«), izdali prvo zbirko slovenskih posvetnih pesmi, prvo znanstveno zgodovino Slovencev, načrtno zbirali stare slovenske rokopise in tiske (Zois), pomnoževali prosvetlenske tiske za ljudstvo itd. Tem prizadevanjem slovenskega osrčja, Ljubljane, so se že v vidni meri pridruževale obrobne slovenske dežele in naša Koroška jim je stopila tedaj z mnogostranskim Gutsmanovim delom celo na čelo.

Francoska revolucija ni imela na naš preporod nobenega vidnejšega neposrednega vpliva. Le redki vodilni preporoditelji (n. pr. Linhart) so revolucijo pozdravljali, a ogromna večina jo je odklanjala, mnogi pa, ki so ji bili naklonjeni, niso imeli za naš preporod nobenega smisla. Še največ prijateljev je naša revolucija med našimi dijaki v Gradcu (gl. pogl. III.), a na Koroškem ji je bil brčkone naklonjen mladi Grundner, ki se pa v teh letih za naš preporod menda še ni zanimal. Po vsej priliki niti gesla francoske revolucije niso pridobila našemu preporodu nobenih novih pristašev, temveč se je razvijal ta po svojih lastnih notranjih težnjah dalje. Izprva tako majhni pečici preporoditeljev se je bilo pridružil medtem že lepo število novih sodelavcev ali vsaj prijateljev, a v Ljubljani se je v desetletju francoske revolucije delo preporoditeljev, zbirajočih se okoli njihovega velikodušnega podpiratelja in duhovnega voditelja barona Zoisa, naravnost razmahnilo. Kumerdej se je ves posvečal slovenskim jezikovnim vprašanjem, Linhart je nadaljeval s svojo slovensko zgodovino in nam ustvaril prvi dve slovenski gledališki igri, Japelj je še nadalje skrbel za prirejanje nabožnih knjig, pisanih v izboljšanem in očiščenem knji-

nem jeziku; najdragocenejša nova moč, ki je stopila v teh letih med naše preporoditelje, pa je bil Valentin Vodnik, ki ni postal le prvi Slovenec, čigar pesmi so ohranile trajno vrednost, temveč nam je ustvaril tudi častnik in razvil izredno plodno književno delavnost še na mnogoterih drugih področjih (gl. III. poglavje).

Kakor že doslej, je ostala Ljubljana še tudi v prvem desetletju XIX. stol. pravo žarišče vsega našega preporoda in tu se tudi politična gledanja tedanjih vodilnih mož niso prav nič spremenila. Kakor so v zadnjem desetletju prejšnjega stoletja vsi, razen po vsej priliki Linharta, ki je pa medtem itak že umrl, obsojali francosko revolucijo, tako so odklanjali sedaj tudi njenega dediča, Napoleon a. Ta se pri svojih svetovnih načrtih z vprašanjem malih narodov sploh ni nikoli ukvarjal, ker so mu bili pač preneznaten drobiž. Glede na to seveda tudi preporoditelji niso mogli gledati v njem kakega svojega zaščitnika in so jih že na splošno odbijali od Francozov njihovo stališče do vere in Cerkve, framasonstvo, v teku stoletij privzgojena zvestoba do habsburške dinastije, nezaupanje v trajnost Napoleonovih političnih tvorb, a prav posebno še hude kontribucije ob priliki zadnjih vojn, plemstvo, posebej pa seveda še francoska protifevdalna politika. Le kak redek posameznik je morda gledal v Napoleonu nosilca prosvetlenske kulture in modernega napredka (n. pr. v sodstvu) ter branilca ustavnosti.

Tudi z zgoraj očitanim romantičnim duhom, ki je zaplamtel v prvem desetletju XIX. stol. po Nemčiji in zlasti še na Dunaju, naši preporoditelji dolgo niso našli nobenih stikov. On se je razvijal daleč od naših dežel v bistveno drugačnih okoliščinah in visokoleteče težnje nemških romantikov pač niso mogle imeti nobene zveze s še primitivnimi potrebami malih zaostalih narodov. Celu navdušeno Herderjevo pisanje o Slovanih je ostalo dolgo časa komaj opaženo.

(Dalje prihodnjič)

SKOČIDOL — PODRAVLJE

(Pogrebi:)

V tem letu je bilo na farnem pokopališču položeno k večnemu počitku 8 oseb. Te so: Ursulina Gasser, vdova iz Vernberga, 62 let, Viljemina Lampl, vdova iz Dravč, 61 let, g. Ernest Sille, bivši dolgoletni učitelj in nadučitelj oz. šolski ravnatelj v p., vdovec, umrl v Svecah, počiva tu v družinskem grobu, 87 let, Ferdinand Anderwald, upokojeni železničar, tretjerednik, propagator katol. koledarjev, predsednik farnega odbora, 69 let, Margit Freit-hofnig, petmesečna hčerkica družine iz Vrbe, Franc Pichler (29-letni mehanik iz Hovč, ki ga je zadela smrt pri prometni nesreči, Andrej Rijavec, vdovec, posestnik, bil 30 let v Ameriki, rodoljub, 86 let, Micika Kos, bivša uslužbenka v Švici, hči železničarja Kosa v Podravljah, ponos in upanje staršev, šele v 21. letu, pokopana na pokopališču v Beljaku, in Jakob Stotz, pd. Štočnov v Vernbergu, oženjen, bivši vojak, rentnik, dolgoletni član požarne brambe, krotak in miroljuben mož, ki so mu poleg župnika še trije civilni govorniki govorili ob odprtjem grobu v slovo. Vsi so prevedeni z verskimi tolažili in krepcili odšli v večnost. Naj počivajo v miru! — Krsti so pri nas zdaj večinoma tam, kjer se deteta rodé, v beljaški bolnici. — Prvospovedancev in prvoobhajancev je bilo letos 18. — Tudi poroke naših faranov so bile večinoma pri Sv. Nikolaju v Beljaku. —

Tujcev-letoviščarjev po naših vaseh iz- vzemši v misijonišču Vernberg, kjer se vse poletje vrstijo gostje iz Dunaja in iz Nemčije, razmeroma ni mnogo. —

Železniški promet je letos zelo gost. Vlak za vlakom noč in dan na obeh progah šviga ropotajoč mimo nas. Prej so morali uradniki na kolodvoru v Podravljah biti zelo pazljivi, sedaj jim že nekaj tednov pomaga nov, menda v Nemčiji iznajden avtomatični aparat na kolodvorski postaji. Je električno povezan z vsemi premičniki, signalniki, semaforji in zatvornicami na mestih, kjer gre pot ali cesta preko železniške proge. Uradniku je treba samo točno slediti in nadzorovati napravo. Zdaj le tri osebe (načelnik, prometnik in pomožnik) obvladajo ves promet! Vse drugo dosedanje uslužbenstvo je s tem postalo tu odveč in je bilo zato premeščeno na druge kolodvoze, kjer teh naprav še nimajo. V Avstriji jih je menda le 9 postaj, med njimi tudi Vrba in Poreče. Poslujočemu prometniku je v vsakem slučaju treba v postaji samo na v to določeni t. j. pravilni gumb pritisniti, in promet teče v redu, in signalne luči ugasnejo ali se pa zasvetijo, in premičnik potisne tračnico na namenjeno mesto, in zatvornice (rampe, šranke) se zapro ali pa odpro! Pa kljub vsej prebrisanosti in iznajdljivosti so pred tedni neko ženo z vozom zaprli med zatvornice, ker je najbrž prepočasi vozila preko proge, ko je zvonec napovedoval zaprtje zatvornic (ramp), tako da so morali brzovlak ustaviti, da ni nastala velika nesreča! Manjka kot dopolnilo k avtomatu še teleskop (daljnovid) — »Pri- di srečno domov«, velja tudi tu!

Skočidolske grunte južno in severno od železniške proge in vzhodno od železniških mostov pri dravski krivulji že tri leta zlagajo (sklopljajo). To delo izvaja posebna komisija okrajne kmetijske zbornice. Večkrat že so bili sestanki in pogovori z vsega skupaj 22 interesenti. Namen te komisije je ta, da bi potem vsak kmet, ki ima doslej zemljišča na treh, petih in več krajih, jih imel potem samo na enem, kvečjemu na dveh, treh mestih! Oblast je imela veliko truda, da je končno vendar dosegla sporazum vseh prizadetih. Menda je gospodarski sklop njiv v samo eno oz. dve, tri vseh teh 22 posestnikov zdaj pogodbeno dosežen, in da se bo gospodarski obrat prihodnjega spomlad vršil že po novem redu, po novi razdelitvi in pridelitvi zemljišč!

(Blagoslovitev vozil)

Na nedeljo sv. Krištofa in naslednje dni smo pri nas blagoslavliali vozila (traktorje, vlačilce, mope, rolerje, motocikle in kolesa, pa seveda tudi avtomobile, čeprav slednjih pri nas še ni bogzna mnogo. Blagoslavljanje je bilo vselej po sv. mašah tako v Skočidolu kot tudi v Podravljah. K blagoslovu je prišlo največ malih vozil ter kmetijskih strojev (traktorjev in podobno).

Vsak udeleženec je pri blagoslovu dobil obrazec po cerkveni oblasti odobrene priporočilne molitve v obeh deželnih jezikih, da lahko vselej, tudi med vožnjo in pri delu moli za milost srečne voznice in vrnitve domov. Da bi se vozači motornih vozil tega obrazca pridno posluževali in previdno vozili!

Pri nas na Koroškem

SMIHEL PRI PLIBERKU

Ženitve in krsti in tu pa tam kak pogreb vmes, vse to se poleg mnogo drugega vrsti skozi naše farno življenje. Imeli smo tudi celodnevno čiščenje v Rinkolah in v Večni vesi. Obe podružnični cerkvi so dekleta zelo lepo okrasile in še lepše so bile duše, ki so se zgrinjale okrog obhajilne mize. Rinkole so dosegle glede števila sv. maš tudi letos zopet rekord, Večna ves pa glede rož in cvetja!

Imeli smo tudi po vseh vaseh, prejšnjo nedeljo pa tudi pri fari običajno cerkveno žegnanje. Koliko medu se je ob tej priliki popilo, bo povedal g. Stöckl v Pliberku, koliko pa se je popilo piva, pa najbrž ne bodo hoteli razkriti naši šmihelski in podružniški gostilničarji! Malo zasukali smo se tudi ob tej priliki, pa ne preveč, ker so podplati le precej dragi. Sicer bo pa itak v kratkem zapeljivi pliberški sejem.

Med žalostnimi dogodki bi bilo treba še omeniti smrt Kajžrove matere v Večni vesi. Čisto nepričakovano se je ravno na rinkolško žegnanje, 2. avg. zadeta od srčne kapi zgrudila mrtva pred domačo hišo na tla. Pred smrtjo je obiskala še svoje otroke na Dunaju, kot da bi slutila, da je to zadnje slovo. Ob obilni udeležbi vaščanov smo jo v torek, 4. 8., položili na farnem pokopališču v družinski grob.

Sorodnikom, zlasti možu naše iskreno sožalje!

S 1. avgustom je prišel med nas preč. g. Jožef Adamič, naš tako težko pričakovani

novi kaplan. Fara ga je bila tako vesela, da mu je pred njegovo prvo božjo službo v nedeljo, 2. avgusta, priredila spontano priprosto, a pristrčen sprejem. Bog ga ohrani dolgo med nami, da bo z delom preobloženemu g. župniku v oporo in pomoč!

Zeleti bi seveda tudi vsi, da bi se naš v postu inštalirani g. župnik kmalu za stalno naselili v tukajšnjem obnovljenem župnišču. Št. Lipš pa naj pustijo drugemu pastirju!

Župnišče je končno le končano in delo je lepo izpadlo. Sicer so ga delali dolgo, menda skoraj tako dolgo kot Noetovo barkol! Kdo je delo najbolj zavladel — zidarji, mizarji ali slikar — je težko dognati. Če bi postavili te moze s tozadevnim vprašanjem na tehtnico, potem bi krivda nedvomno padla na zidarje, ker sta mojster in polir precej obsežna moža!

Vesel družinski dogodek s farnim prirastkom so zadnji čas praznovali pri Zmavcarju na Bistrici, pri Blažuju na Letini in pri Krevcu na Blatu, kjer so dobili čvrstege Naceja. Vsem staršem čestitamo, novokrščencem pa želimo, da bi zdravi rasli v starosti, milosti in svetosti pri Bogu in pri ljudeh!

GLOBASNICA

Dne 2. septembra 1959 je v cerkvi pri Gospe Sveti sklenil življenjsko zvezo g. prof. Joško Hutter z gospodično Marico Svanjak iz Pliberka. Poročne obrede je opravil č. g. Silvo Mihelič. — Naše iskrene čestitke!

Vodstvu KMETIJSKO-GOSPODINJSKE SOLE V ŠT. JAKOBU V ROŽU
IN ŠT. RUPERTU PRI VELIKOVCU
vabita dekleta in gospodinje na

tečaj za konserviranje

sadja in zelenjave.

Tečaj se prične v četrtek, 10. septembra ob 9. uri dopoldne. Pouk bo trajal 3 dni. Za pouk, hrano in stanovanje se plača 15.— šil. na dan. Vsaka pri- nesese s seboj le rjuhe za posteljo.

Na obeh šolah bo tečaj zaključen s kratko duhovno obnovo.
Udeležite se tečaja v velikem številu!

Lesičjakov duh živi med nami

(Narodna proslava 50-letnice pesnikove smrti v Globasnici)

Čeprav vreme ni bilo nič kaj prijazno, se je v nedeljo, dne 16. avgusta zbrala na vabilo Kat. prosv. društva v Globasnici kar lepa množica ljudstva na šoštarjevem vrtu, da proslavi petdesetletnico smrti domačega ljudskega pesnika Lesičjaka in počasti njegov spomin. Prireditev so se udeležili tudi 92-letni pesnikov sin France Leder, ki je prispel iz daljnega Kapruna na Solnograškem, nadalje pesnikova hčerka Matilda Košutnikova, številni vnuki in vnučkinje ter pravnuki; prof. Luka Kramolc, kateremu takovsem gre hvala, da je postal Lesičjak tako popularen in da je danes njegove pesmi ne pojejo samo v domovini, temveč tudi že v Ameriki. Prav lepo je bila zastopana tudi častita duhovščina.

Po pozdravnem nagovoru društvenega zastopnika je zapel najprej domači mešani pevski zbor pod vodstvom Janeza Petjaka

lepo ubrano: »Jaz sem Lesičjak...«, »Pe- sem o rojstvu« in »Letne čase«. V teh pe- smih se nam razodeva Lesičjak kot realist, ki slika naše človeško življenje, njegove le- pote in njegovo revščino, brez olepšavanja in z močno porcijo zdravega humorja ter v zavesti minljivosti vsega posvetnega. V pesmi o nekdanjem globaškem župniku Jožapu, ki jo je recitiral Mirko Hudl, pa je Lesičjak upodobil vzor duhovnika, hkrati pa je ta pesem poleg drugih izraz pesni- kove globoke vernosti. Nato je nastopil slavnostni govornik, predsednik Krščanske kulturne zveze prof. dr. Pavle Zablatnik iz Celovca, ki je v klenih besedah orisal življenje in delo pesnika in pevca Franca Ledra-Lesičjaka ter njegovo kulturno po- slanstvo. Sledil je prizor iz igre, ki jo je za to priliko spisala Matilda Košutnikova in v kateri v dramski obliki podaja živ- ljenjepis svojega očeta. Lesičjak je često- krat živel v težkih gmotnih prilikah. Ne- koč radi tega celo noč ni mogel zatisniti očesa.

Skrb, kaj naj postavi lačni družini na mi- zo za zajtrk, mu ni dala zaspati. Proti jutru pa nekdo nenadoma potrka na okno: »Hej, vstani! V Velikovec moram. Opravke imam pri gospodi. Hitro me pobriji!« zakliče Lesič- jaku znan glas. Lesič- jak odpre in pred njim stoji vaški mlinar: pol- no skledo ajdove moke. Pozneje je Lesičjak

Lesičjakov sin Franc in hči Matilda

ŠT. LENART pri SEDMIH STUDENCIH

(Č. g. Čebul — 50-letnik)

Po dolgem času se zopet oglašamo. Naj zvedo rojaki na Koroškem in v Ameriki, da so naš župnik, č. g. Avgust Čebul dne 23. 8. praznovali svoj 50. rojstni dan, ali kot se reče, se srečali z Abrahamom.

Ob tem lepem življenjskem jubileju jim farani srčno čestitamo ter se jim zahvaljujemo za vse njihovo požrtvovalno dušno-pastirsko ter vzgojno delo. Naj jih dobri Bog še dolga leta ohrani čile, zdrave in podjetne med nami ter jim nakloni obilo uspeha pri njihovem težkem delu v vinogradu Gospodovem!

Prihodnjic pa vam bomo še poročali o življenju pri nas.

Sedaj dobite tudi čevlje pri WARMUTH-u v Beljaku

Marsikateri bralec si bo pri tej novici olajšan oddahnil, kajti s tem mu je odvzeta velika skrb za vso družino. Kdor pozna Warmuthove cene ve, da si bo pri nakupu pri Warmuthu mogel za isti denar znatno več reči privoščiti, poleg tega bo pa imel prednost neprimerno večje izbire. Tako je tudi v novem oddelku za čevlje.

Takoj pade človeku v oči enostavna in smotrna ureditev tega prodajnega oddelka; kupec namreč nima občutka, da mora to opremo plačevati on s svojim denarjem z višjimi cenami blaga. Warmuthu ne gre za pompozno opravilo, ampak skuša z ljudskimi cenami kolikor mogoče ustreči svojim odjemalcem. Skoraj ni mogoče pregledati dolgih vrst škatal iz lepenke, ki so razvrščene na stojalih in v njih se nahajajo raznovrstni čevlji, od trpežnega čevlja za vsakdanjo rabo, pa do elegantnih luksuznih modelov za posebne prilike, torej čevlji za vsako potrebo, za vsako denarnico in za vsak okus. Neprecenljiva prednost za kupca je v tem, da ima na razpolago izbiro specializirane trgovine, ki pa nudi v vsakem primeru izdelke več značk, za vse pa veljajo cene veleblagovnice!

Zaradi težoč pri gradnji še ni mogel biti urejen ves za čevljarski oddelek namenjeni prostor, vendar bo tudi ta zapreka kmalu odstranjena. Takrat bomo lahko z vso pravico rekli, da je to največja trgovina s čevlji na Koroškem. Pa še eno ugodnost, ki je velikega pomena za manj premožne ter za družine s številnimi otroki, vam nudi nakup pri Warmuthu: odplačevanje na obroke prek lastnega kreditnega oddelka te firme. Doslej kaj takega še nobena trgovina na Koroškem ni nudila.

Ko bo v prihodnjih tednih tudi že najavljena otvoritev velikega oddelka za igrače in usnjene izdelke, bo za vsakogar pravo doživetje, ko bo mogel izvrševati svoje nakupe v teh največjih trgov- skih hišah na Koroškem.

večkrat dejal, da je sam Bog pogledal na njegovo revščino in mu poslal mlinarja. Pri britju mu je dal mlinar tudi idejo za »Pesem o nedeljskih jagrih«, katera mu je prinesla zopet precej cvenka in ženka in nebo nad pesnikovim življenjem se je zopet zjasnilo. Ta prizor z mlinarjem so živo podali Albert Smrečnik, Janez Hudl in Erna Gregorič.

Da je bil Lesičjak vseh muh poln, pa razodevajo pesmi »O babi«, »O nedeljskih jagrih« in »Če pobaram jaz pavra«, s katerimi je domači pevski zbor zaključil slavnostno prireditev.

Nato je zaprosil za besedo še Lesičja- kov vnuk Franc Leder iz Kapruna, ki se je v imenu svojega 29-letnega sina in tu- di svojem v toplih besedah zahvalil prire- diteljem in vsem prisotnim za dostojno in lepo spominsko počastitev deda — ljudske- ga pesnika in pevca.

SV. MIKLAVŽ OB DRAVI

(Pogreb pd. stare Sabahinje)

Kljub gostemu dežju se je v ponedeljek, dne 17. avgusta, pri pd. Sabahu na Dravi poleg sorodnikov zbrala tudi velika množica vernikov, da pospremi na njeni zadnji poti na farno pokopališče Marijo Aichholzer, roj. Katnig, pd. staro Sabahinjo, ki je zatisnila za večno svoje oči v visoki starosti skoroda 90 let.

Pogrebni sprevod, ki se je vil od doma v farno cerkev, je vodil domači župnik č. g. Janez Sukič, ki sta mu asistirala nečak rajnice č. g. Franc Katnig, župnik v Vovbrah in č. g. Tomaž Ulbing, župnik sko- čidolski. Štirje močni možje so nosili krsto s posmrtnimi ostanke pokojnice ter jo po- ložili v družinski grob.

Pod vodstvom farnega organista, Janeza Rutarja, ki ondi to službo opravlja že 65 let, ji je med pogrebniimi obredi cerkve- (Dalje na 6. strani)

Podjunčani!

Kupujte in naročajte na Pliberškem sejmu pri trgovcih in firmah, ki oglašujejo v našem listu, ker boste njih gotovo točno in solidno postreženi.

Naše novosti na pliberškem sejmu

Nudimo nove Puch mopede, dvosedelne in razne druge, šivalne stroje vseh vrst, radio aparate, pralne stroje in hladilnike. Ogromna izbira puloverjev, jopičev in noga-

vic. Pri obisku pliberškega sejma si oglejte tudi našo stojnico. Sami se boste prepričali, dobite res dobro blago po nizkih cenah v domači trgovini in gostilni

Blažej

Na pliberškem sejmu imamo lastno stojnico!
LIBUČE, tel. 302

Verkauf und Reparatur sämtlicher landwirtschaftlicher Maschinen und Traktoren

Prodaja in popravilo vseh kmetijskih strojev in traktorjev pri

Karl Kotschnig

ST. MICHAEL - ŠMIHEL 34
Telefon 34.101

V novih okusno urejenih trgovskih prostorih v Šmihelu kupujemo pri

Kušej Terezija - Franc

Trgovina z mešanim blagom in tekstilijami - Bogata izbira - Zmerne cene

Avtomobilska popravilnica, vodovodna inštalacija, nadalje prodaja motornih vozil, koles, šivalnih strojev, sanitarne naprave pri

Hans Visatschnig

PLIBERK - BLEIBURG

NUN IST „ER“ DA! DER NEUE **OPEL REKORD**

4 Türen 1.7-Liter-Motor

Besuchen Sie die Ausstellungsräume

Trampitsch & Co.

KLAGENFURT, PRIESTERHAUSGASSE 6

Električne napeljave, hišne instalacije, strelkovde, popravila in navijanje motorjev vam oskrbi najbolje in najceneje

ELEKTRO - TRGOVINA

Hollauf

PLIBERK - BLEIBURG

Železo - barve - gradbeni material

Ph. Zwick Pliberk - Bleiburg

Skozi vsa leta vas oskrbuje z umetnimi gnojili, semenjem, krmili, vseh vrst strojev in raznim orodjem vaša

Kmečko-gospodarska zadruga Pliberk r. z. z o. j. in podružnica v Šmihelu

Odkupuje žita in druge kmetijske pridelke.

STROKOVNA TRGOVINA za dežna oblačila: Ballon, Popeline in Loden plašči ter Anorake. Sprejemamo tudi popravila gumijastih oblačil.

V. Tarmann

KLAGENFURT, Völkermarkter Strasse 16

Strokovna trgovina za umetne cvetlice, mirte in damske klobuke

Trimpel

KLAGENFURT, Alter Platz 34

Največja izbira blaga!

Zelo znižane cene!

Letno blago in perilo!

L. Maurer

KLAGENFURT, ALTER PLATZ 35

Štedilnike, peči kmetijske potrebščine

ugodno in na obroke pri

Hans Wernig

Klagenfurt, Paulitschgasse (Prosenhof)

Radio aparati
Šivalni stroji
Kolesa
V VELIKI IZBIRI

Radiohaus KERN

Klagenfurt, Burggasse

Ugodna plačila na obroke

Unerreicht im Preis!

Vom Erzeuger zum Verbraucher!

FREMDENZIMMER-AUSSTELLUNG

zahlreiche Modelle, modern, formschön
ab S 1480,-

Kostenlose Beratung und Zustellung - bequeme Teilzahlung

VÖLKER - MÖBEL

KLAGENFURT,
Villacher Ring 47 • Telefon 57-25

Obiščite razstavo

o GOSPODARSTVU

GOSPODINJSTVU

in TEHNIKI

NA PLIBERŠKEM SEJMU

pri domači trvdki

Johan Lamšek

ŠT. LIPŠ (TIHOJA 2),
p. DOBRLA VES, Koroška

Vsem kmetom:

Pod najugodnejšimi pogoji vam dostavljam vse kmetijske proizvode, tudi umetna gnojila in semena
Zamenjujem moko za žito

Fa. KARL FERRA

KMETIJSKI PROIZVODI PLIBERK - BLEIBURG Podružnica Postgasse 13

Radlmayer pomaga varčevati!

Theresienthaler-tkanina pri

RADLMAYR

BELJAK - VILLACH

Naši duhovni zakladi

Kratek pogled v slovensko literaturo

(4)

V 18. stol. se po Zapadni Evropi razširjajo ideje, da je treba ljudstvo poučiti, razsvetliti, ga izobraziti in tako umsko, gospodarsko in kulturno dvigniti. Prodrlo je spoznanje, da je razum (*ratio* = razum) tista luč, ki razsvetli temo neznanja, nepoznanja sveta in življenja. Zato je treba dati ljudstvu knjige, napisane v ljudskem, razumljivem jeziku, šole in vpeljati ljudski, živi jezik tudi v urade. Dotlej zaničevani ljudski jezik pa je treba vpeljati tudi v zasebno življenje izobražencev. Zato ga je treba omikati, da bo primeren za mnanstveno in umetniško izražanje. Moderne ideje so našle odmev tudi med slovenskimi izobraženci, v katerih so vzbudile zavest dolžnosti do svojega naroda, jezika, slovsava. Pisatelji te dobe izdajajo poleg cerkeno-nabožnih knjig celo vrsto posvetnih. V knjigah obravnavajo posvetne panoge, poleg leposlovja, zemljepis, zgodovino, kmečko gospodarstvo, gospodinjstvo, zdravstvo itd. Leposlovje je izrazito poučno.

Slovenski izobraženci, ki jih je družilo skupno zanimanje za jezik ali šolstvo, se zbirajo v krožke. Najpomembnejši so: Pohlino, ki je združeval redovnike, Herbersteinov, v katerem so se zbirali duhovniki, in Zoisov krog pretežno posvetnih izobražencev.

Leta 1789 je ljubljansko gledališče uprizorilo prvo igrjo v slovenskem jeziku »Zuparovo Micko«. Igrali so jo diletantje iz najodličnejših meščanskih krogov. Drugo, še zanimivejše dramsko (odrsko) delo, ki ga je Anton Tomaž Linhart dal Slovencem, je bila veseloigrja »Veseli dan ali Matiček se ženi«.

Dramatiku Linhartu in drugim kulturnim delavcem se je v dobi literarnega preporoda pridružil tudi prvi slovenski pesnik Valentin Vodnik. Za časa njegovega delovanja je Avstrijo premagal Napoleon. Maja leta 1809 so v Ljubljano vkorakali Francozi in z oktobrskim mirom v Schönbrunnu je pripadla Kranjska z Goriško in Trstom, Gornja Koroška z delom Tirolske francoski provinci Iliriji. Ljubljana je postala glavno mesto do leta 1813, ko so v teh deželah in mestih prevzeli zopet oblast Avstrijci.

Francozi so dovolili slovensčini dostop v šole. V pesmi »Ilirija oživljena« je Vodnik izrazil veselje nad napredkom slovenskega jezika v Iliriji. Predmet te pesnitve je vstajenje slovenske narodnosti, posebljene v Iliriji, in slavna zgodovina slovenske domovine.

S smrtjo Valentina Vodnika leta 1819 zaključimo pesniško dobo razsvetljenstva, ki je dosegla svoj višek v Vodnikovih pesmih. Prijazna, vesela, brezskrbna poezija tega pesnika, ki v duhu časa tudi rada kaj počuje, je že pravi izraz pesnikove osebnosti. Smrt Valentina Vodnika pa pomeni obenem tudi začetek nove dobe, v kateri prevladuje čustvo, bujna domišljija, hrepeneje po nečem novem, skrivnostnem, zanimanju za nenavadne dogodke, ljudi in kraje, za domačo preteklost, proučuje se narodni jezik, narodna zgodovina, narodno pesništvo. To dobo imenujemo romantiko, katera nam je dala največjega slovenskega pesnika Franceta Prešerna, pesnika epa »Krst pri Savici« cele vrste sonetov, romanc, prigodniških pesmi, gazel, glose, balad, sonetnega venca itd. Svoje pesmi je zbral v »Poezijah«, katere so izšle leta 1847 in vzbudil silen odmev. Prešeren je dal slovenski poeziji globoko vsebino, položil je vanjo svoje najgloblje čustvovanje, izrazil je v njej svoje najplemenitejše misli. Ustvaril je nov pesniški jezik, ki je bil še desetletja vzor slovenskim pesnikom; uvedel je s tem slovensko slovo v krog svetovne literature. To je izrazil že Stritar simbolično v svoji pesnitvi »Prešernov god v Eliziji«, ko sprejmejo Homer, Goethe in Petrarka Prešerna elizijsko »pevsko kolo«: Ko bi se sklicali narodi pred sodni stol, naj se izkažejo, kako so gospodarili z izročeni talenti, kako se je vsak po svoje udeležil vesoljne človeške omike, smel bi se mali slovenski narod brez strahu pokazati z drobnimi bukvicami, katerim se pravi: Prešernove poezije.

Kot pesnik svetovnega formata je izrazil pesnik našemu času primerno:

Zive naj vsi narodi,
ki hrepene dočakat' dan,
da, koder sonce hodi,
preprij sveta bo pregnan,
da rojak prost bo vsak,
ne vrag, le sosed bo mejak.

(Dalje prihodnjič)

Plešivski študentje so se sestali v Žitaci vesi

Slovenski študentje s Plešivca se vsako leto zberemo na sestanku v kakem kraju naše ljubljene domovine, da se pogovorimo o tem in onem pa da se obenem tudi duhovno obnovimo.

Letos smo si zbrali za kraj našega sestanka Žitaro ves (pa ne zaradi nekdanje znane vinske kapljice, žitajca, ki pa med ljubitelji sladke kapljice ni ravno slovel zaradi svoje sladkosti), ampak zato, ker leži sredi naše lepe Podjune.

V soboto, dne 1. avgusta, smo se zbrali s preč. g. prof. Škofom v župnišču v Žitari vesi. Ta večer je bil namenjen za pripravo k nedeljskemu predavanju o duhovništvu.

Posebno slovesno pa je bilo nedeljsko dopoldne. Med nas so prišli mil. g. kanonik Zechner. Na ta dan »medlega žegnaja« je namreč v Žitari vesi procesija po polju. Procesiji je sledila slovesna sv. maša, ki so jo darovali mil. g. kanonik. Po končanem cerkvenem opravilu pa so imeli predavanje za nas študente. Žal so nas takoj po predavanju morali zapustiti, ker jih je dolžnost klicala drugam.

Po južini smo nameravali stopiti v Št. Lipš, kjer je bila napovedana igra »Dva tička«. Zaradi nepričakovanih zaprek uradnega značaja pa je igra morala odpasti.

Tako je splavala ribica zopet po vodi. Kot nadomestilo smo napravili izlet k Sv. Rozaliji. Ker se nam ni nikamor mudilo, se je kosilo precej zavleklo, kajti ob šalah in krepkem petju nam je čas hitro mineval. Moči k petju nam sicer ni dajal kisli žitajc (ta bi nam najbrž sploh vzel veselje do petja), ampak naša mladost. Naše lepe slovenske pesmi so odmevale še pozno v noč.

V ponedeljek zjutraj nas je pozdravil dež in tako je odpadel nameravani izlet na Rebrco in k Sv. Roku. Dopoldne nam je minilo v prijateljskih pogovorih, ob šalah in petju. Za židano voljo so predvsem skrbeli č. g. Nagele, žitajski župnik.

Opoldne smo s skupnim kosilom končali sestanek.

Prav pristrčno se zahvaljujemo vsem, ki so nas z darovi podprli, posebno pa gospodarju hiše za gostoljubno streho, pa tudi vsem tistim, ki so nam postregli z izvrstno jedajo in pijačo, kajti oboje študent ceni nad vse. Predvsem se pa zahvaljujemo mil. g. kanoniku za lepe misli njegovega predavanja. Mi vam vsega ne moremo povrniti, zato pa prosimo, da vam naj povrne On, ki je Dobrotnik nas vseh.

Pri nas na Koroškem

(Nadaljevanje s 4. strani)

ni zbor zapel nekaj žalostink v slovo. Domači župnik je ob odprtem grobu v lepih besedah podal podobo te žene, ki je v svojem življenju morala veliko hudega prestat, a je svoje trpljenje bogu vidno prenašala.

Zibelka ji je tekla pri pd. Kranjcu v Krošičah, kjer je tudi dorastla. Leta 1895 je postal zakonska družica Jakobu Aichholzerju, ki pa je umrl pred 20 leti. Bila je sosedna farne cerkve in skozi vsa leta jo je pogosto in zvesto obiskovala, da v njej pričrpa moči za prenašanje nadlog življenja. Sv. maše in drugih obredov se je udeleževala ne le po nedeljah, ampak tudi ob delavnikih. Rada je molila sv. rožni venec in bila reden gost pri obhajilni mizi. Nad trideset let je voljno prenašala težave pri hoji, ki ji jih je povzročala pohabljen noga. Tudi vid ji je bil odpovedal. Zadnji dve leti ni mogla več zapustiti postelje in so jo svoji vzorno negovali. Večkrat je prejela tolažila svete vere.

Pokojnica je bila sestra Janeza Katniga, pd. Kranjca v Krošičah, ki je bil dolga leta cerkveni ključar in poveljnik krajevne požarne brambe. Za časa nacizma je moral pretrpeti hudo preganjanje. Po vrnitvi iz pregnanstva pred 9 leti je umrl.

Združeni v Bogu s pokojnimi svojci naj tudi rajni Sabahinji sveti večna luč. Sorodnikom pa izražamo naše sožalje.

DRAVA

(O vrllem možu in imenitnem kovaču)

Že nad 40 let vrši na Dravi kovaško obrt g. Jože Čemernjak, ki si je pozidal čedno vilo nedaleč od pd. Sabaha (on je tudi sorodnik nedavno umrle Marije Aichholzer, pd. stare Sabahinje, o čemer poročamo na drugem mestu). Kljub svojim 62. letom še vedno krepki mož vztraja kot skoraj edini samostojni kovaški mojster več občin južno od Drave. Nekaj let je imel pomočnika, sedaj pa kar sam pridno vihti in suka razna velika in majhna kladiva v fužini. Od vseh strani prihajajo k njemu ljudje in mu zaupajo popravila raznih orodij in vozil ter podkovanje konj. Pri vsem tem pa stalno razširja svoj dom, da nudi prijetno streho številnim gostom, ki prihajajo iz Nemčije, Avstrije in Jugoslavije na poletni oddih in jim njegova skrbna žena neutrudno streže.

G. Čemernjak je korenina kot jih je malo, kajti njegovo življenje ni bilo lahko, saj je bil vojak v dveh svetovnih vojnah in ga je vojaška suknja popeljala po vsej Evropi, od Dona in Krima pa do Atlantskega oceana. O svojih doživljajih zna živahno in zanimivo pripovedovati, da ga

je veselje poslušati. Več kot deset let je bil vojak in kovač. Kot mlad fant se je najprej boril v Julijskih Alpah in se je udeležil vseh težkih bojev na soški fronti od leta 1916 do 1918. Ko se je bil pravkar vrnil z dopusta nazaj na fronto, je doživel tudi razsulo in demobilizacijo.

Že bolj napeti so pa njegovi doživljaji v drugi svetovni vojni, v kateri je zopet kot vojak moral s puško v roki po svetu, obenem pa je kot kovač vihtel kladivo. Prebredel je vso srednjo Evropo, zaneslo ga je v daljave južne Rusije, prav do Kavkaza, potem pa je moral zopet nazaj in nato ga je val vojske vrgel v Francijo, kjer je končno prišel v ujetništvo. Mnoge osebe, kraji in prizori so se mu neizbrisno vtisnili v spomin. Tuja mesta, reke, ravnine in planine so mu znane kot nam naša bližnja domača okolica. Kadar pripoveduje o teh zanimivih in strašnih časih, se vrstijo razna čudna imena od enega kraja Evrope do drugega, Rostov na Donu, Azovsko morje, pogorja Kavkaza in Elbrusa, Kuban in Kerč, Jalta in Sebastopol, Krim in Perekop, Melitopol, Harkov in Kijev, Brno in Praga, Črni les in Donaueschingen, Gdansk, Königsberg, Tiltz, Kovno, Vilna, Strassbourg in Rennes, nato pa taborišča ter vračanje avstrijskih ujetnikov, posebno Korošcev, preko Švice, Tirolske, Brucka zopet domov. Toda v dobrih in slabih časih je vselej, kadar je bilo treba, svoj borni košček kruha delil s še bolj lačnimi. Njegovo pripovedovanje je živo, pestro zanimivo in šaljivo, pa tudi napeto, kot da bi človek bral »Deteljico ali življenje treh kranjskih bratov francoskih vojakov« iz leta 1812, ki jo je izdala Mohorjeva družba leta 1901. Vrllemu možu, pogumnemu vojaku in imenitnemu kovaču želimo še obilo let zdravja in sreče!

VOGRČE

Ne bojte se, da bi danes poročali o smrti, saj tiste se vsi bojimo. Ampak o vselem dogodku - poroki, ki je začetek družinskega življenja. Iz naše dekliške skupine se je preselila v zakonski stan Kati Kreuz, pd. Breznikova, za moža pa si je izbrala Lubasovega Jozeja.

Pri Lubasu so res pogrešali nove gospodinje, ateja ni, sinovi so se poročili, le Jozej je doma garal. Sedaj bo treba ajdo žeti, repico spravljati, rone puhati in še marsikaj, zato ni hotel več čakati. Dobil pa je tako nevesto, da je boljše kot glavni dobitnik v loteriji: pošteno, pridno in pametno, ki smo jo vsi spoštovali in radi imeli in zato je seveda tudi poroka vzbudila večje zanimanje. Bila je tudi cerkvena pevka in je tako rada prepevala v bo-

jo čast, da gotovo petja tudi vnaprej ne bo opustila.

V soboto zvečer so ji pevci zapeli v slovo od dekliškega stanu. Pa so peli in peli in se niso mogli ločiti od petja, ki je v Breznikovi družini doma in je oče še sedaj tak pevec, da malo takih. V nedeljo popoldne pa se je zbrala pri poroki skoro vsa fara. Poročil ju je domači provizor g. Zaletel in jima za srečni zakon postavil za vzor naš domači šopek: nagelj, ki so simbol medsebojne ljubezni, roženkraut, ki predstavlja zaupanje v Boga, in rožmarin dišeči, simbol čednosti, ki naj vladajo v zakonu. Priči sta bili ženinov brat Mihej, naš organist in pa Avgust Kuhar iz Čergovič. Rjušica je bila nevestina botrica gospa Breznik iz Pliberka. Ta je za ojet pripravila prostore v svoji gostilni v Pliberku. Ta ojet je tudi pokazala, da je na ojeti prijetno, četudi ni splošnega plesa, kjer se zbere vsa nora mladina iz sedmih fara, in ni treba vso noč trpeti ob norenju nesvatov.

Novemu zakonskemu paru čestitamo in mnogo božjega blagoslova želimo!

200-letnica farne cerkve v Št. Janžu

Farna cerkev v Št. Janžu v Rožu je najzgovornejši spomenik naše davne preteklosti. Do dobe nacističnega nasilja v zadnji vojni je krasil cerkveni obok sledeči napis: »Leta 1169 sem prvikrat imenovana, — 28. avgusta 1762 posvečena, — 1925 popravljena.«

Na mestu današnje cerkve je torej že pred skoraj tisoč leti stala cerkev, svetemu Janezu posvečena »ecclesia sancti Johannis Baptistae in villa, quae Gostinsdorf dicitur« ali Gansdorf ali Hansdorf. V upravo so jo dobili od oglejskih patriarhov vetrinjski menihi; služila je za bogočastje vetrinjskih delavcev, ki so bili zaposleni na samostanski pristavi (gradu) v Svetni vesi (Husova graščina), dočim so drugi prebivalci šentjanške okolice spadali pod prafaro Kaplo, kjer je bilo tudi pokopališče.

Toda v teku časa je bila ta cerkev porušena. Na istem mestu je bila zgrajena nova cerkev v gotskem slogu, poleg nje pa so pozneje postavili Mariji v čast tudi veliko kapelo, ki še danes stoji. Tako sta nastali dve cerkvi in radi tega se v starih listinah imenuje ta kraj tudi »Zweikirch«.

V to dobo vpradajo turški napadi v Rož. Teh napadov na Koroško je bilo najmanj devet; prvič je prihrumelo preko Jezerskega okoli 18.000 konjenikov in 900 pešcev 25. sept. 1473, nato pa vsakih par let. Posebno hudo je bil prizadet Rož pri vpadu Turkov leta 1478 in pri poslednjem turškem napadu leta 1492. Zgodba Marije v plamenu se je odigrala ob poslednjem turškem napadu leta 1492. Zgodba »Marije v plamenu« se je odigrala ob poslednjem turške Marijine kapela ostala nepoškodovana obenem s čudežno rešenim milostnim kipom Materne božje. Prestrašeni Turki so se razbežali, ko so videli, da Marijin kip noče goreti in ko so se na udarjenem Marijinem obrazu pokazale krvave rane, ter so klicali: »To je lies, je božja gnada vmiese«, kot pravi poročilo župne kronike. Ljudje tukajšnje okolice so našli zelo dobro skrivališče na »Vranjci«, ki je že v rimski dobi služila kot varno zatočišče pred vojnimi tolpami.

Po odhodu Turkov so se ljudje zopet kmalu opomogli; postavili so si domove in obnovili cerkve. Tudi v Št. Janžu so obnovili gotsko cerkev, katero je že leta 1498 posvetil oglejski pomožni škof Grimano. Ta cerkev je služila bogoslužju kot romarska cerkev skozi 264 let.

Potreba pa je zahtevala novo, obsežnejšo in z Marijino kapelo povezano cerkev. Na mestu stare cerkve so leta 1759 postavili lep prezbiterij (sprednji del) in dne 28. avgusta 1762, pa je prvi goriški nadškof Mihael Attems posvetil novo pozidano cerkev svetemu Janezu Krstniku in ta cerkev še danes stoji.

V spomin na zgodovino naše cerkve bo na romarski dan dne 6. septembra šentjanška farna mladina priredila igrjo o »Mariji v ognju«, ki nam bo priklicala pred oči čudoviti dogodek iz zgodovine naše farne cerkve in nas spomnila, da je naše šentjanško ljudstvo vedno imelo svojo najboljšo zavetnico v nebeski Materi, h kateri se je v vseh časih, posebno pa v stiskah in preizkušnjah zaupljivo zatekalo. To naj bo nauk tudi za nas vse.

P * I * S * A * N * O * B * R * A * N * J * E

Adalbert Seipold:

Kardinalova raca

(Nadaljevanje in konec)

Boj se je v zadevo poglobil »Manchester Guardian«. Kardinal Oddiloni pač ni kakršensibodi cerkveni dostojanstvenik, temveč gre za jasno določeno osebnost, ki je v zadnjih letih pogosto igrala odločilno vlogo v vatikanski politiki. Kdor zna brati med vrsticami, bo mogel spoznati znake temeljitega preokreta celotne vatikanske politike. Končno je uniforma le zunanji znak za globlji proces spreminjanja, in sicer od Aristotela k Platonu, ali po teološko, od tozmiza k avgustinizmu. Nameravana uvedba uniforme namreč izpopolnjuje starodavno željo človeštva: vseobsegajočo enotnost na znotraj in na zunaj, kot jo je Platon prvi izrazil v svoji idealni državi. In časopis je še vedel poročati, da jezuitje že pripravljajo učni načrt za bogoslovne visoke šole, ki bo v glavnem temeljil na Avguštinu.

Svarilni glasovi so zadoneli iz Göttingena. Sedemnajst znanih nemških profesorjev je slovesno protestiralo proti Oddiloniju in pozvalo ljudstvo k organiziranemu odporu. Uniformiranje pomeni jasno podporo politiki Atlantskega pakta. Kot naslednji izrodek klerikalne bojne vneme je treba pričakovati oborožitev vseh obiskovalcev cerkva z radioaktivnimi rožnimi venci.

Glavni stan Atlantskega pakta se je znašel v hudih škripcih. Zaprožil je krščansko demokratske vlade, da sporočijo vatikanskim diplomatskim zastopstvom, da je po njegovem mnenju formiranje katoliških divizij nesmiselno, ker je znano, da tej plasti prebivalstva primanjkuje izvežbanih častnikov.

V Moskvi so inozemski opazovalci opazili splošno nervoznost. Ali se je Kremlju zdelo, da je bil pretentan? »Pravda« je za vsak slučaj pohitela za ugotovitvijo, da zamisel enotne uniforme nikakor ni zrastle na katoliškem zelnjniku, ampak na sovjetskem in da so o njej razpravljali že na XVII. kongresu KPSU. Minister za oblačilno industrijo Srajčko Hlačević je podvrgl samega sebe srce pretresujoči samokritiki in zaprosil Vrhovni svet, da ga pošljejo v Sibirijo, v kraj, kjer bo imel dovolj časa, da preiščuje o svojih napakah.

V katoliškem taboru sta stala dvom in odobravanje ramo ob ramo. V ženskih samostanih so se zaprepasčene nune spraševale, kaj bo z njihovimi lepimi starodavnimi

mi nošami. Ali bodo tudi one postale žrtev nove uniforme in že so pripravljale v tem smislu posebno vlogo na Sv. stolico.

Podleželski časopisi so poskušali senzacionalno novico, potem ko je že ni bilo več mogoče zamolčati, vsaj kar se da ublažiti in so previdno čakali na nadpastirska navodila. »Višji« tisk je svojim izobraženim bralcem seveda moral pomagati do lastnega mnenja in je v ta namen natisnil salomonsko staljšče nekega slovitega teologa: »Ugotovljeno je sicer, da kardinal Oddiloni ne govori po neposrednem nalogu svetega očeta. Nasprotno mnenje je zato vsekakor dovoljeno zastopati. Vendar kardinal Oddiloni ni kdorsibodi, temveč je to vplivna osebnost rimske kurije (papeških uradov). Zato bi bilo vsekakor proti dolžni poslušnosti v širšem smislu, ako bi kdo, ne da bi se poprej na merodajnem mestu dal poučiti, izražal nasprotna mnenja. Pismenega dokaza za nameravano reformo za sedaj sicer še ni mogoče doprinesti, vendar jo je moč zlahka izvajati iz cerkvenega izročila. Cerkev imenujemo naša Mater. Ali ji potem smemo odrekati eno izmed najnavadnejših pravic: svoje otroke oblačiti? Zvest član Cerkve mora torej, čeprav morja s težkim srcem, željo kardinala Oddilonija pozdraviti z odkritosrčnim: Da!»

Tudi glasov nevolje ni manjkalo. Najprej so to bili zgolj osamljeni šibki glasovi. Pogumni uredniki so si drznili v »Pismih bralcev uredništva«, ki so jih sami spisali, opozarjati na nevarnost, da utegne nameravana cerkvena reforma marsikaterega mlačnega kristjana nagniti k izstopu iz Cerkev ter poostri notranjepolitična nasprotstva.

Samó nek sivolas župnik iz oddaljenih sabinskih hribov se je opogumil in napisal premišljen odgovor svojemu nekdanjemu sošolcu Oddiloniju: »Vaša Eminenca, moj dragi Gaetano! Ne morem prav razumeti, kako si mogel objaviti ta članek. Včasih nisi bil tako glasen. Če je to tvoje osebno mnenje, — potem bi bilo boljše, če bi ga bil obdržal zase. Če si pa kaka skupina v kuriji res prizadeva izvesti uniformiranje, potem pa je skrajni čas, da sveti oče temu početju odločno naredi konec. V vsakem primeru bom pa jaz prej umrl. Prosim Te pa, da me pred smrtjo še enkrat obiščeš. Ta napor se bo splačal. Še enkrat bova takrat vstala ob treh zjutraj in šla na vrt. Pomlad je. Slišal boš pesem ptičev, pokazal ti bom pisani travnik v cvetu. Na koncu Ti bom pa

še nekaj zaigral na orgle. In potem mi boš moral povedati, ali je stvarstvo res tako potrebno izboljšave, ko se Tebi zdi za Tvojo pisano mizo. Ali Ti je tisoč cvetic iste vrste bolj všeč kot tisoč raznovrstnih cvetov. Ali Ti živžiganje tisoč škorcev bolj prija kot stoglasni ptičji koncert. Naj polagam prste vedno na eno in isto tipko, ali pa naj izvabljam iz njih vedno nove, drugačne akorde in blagoljasje. Zakaj je podaril Stvarnik vsakemu lastni obraz in lastne prstne odtise, ki se razlikujejo od vseh drugih? Prepusti izenačevanje bedakom tega sveta. Pusti, da v Cerkvi Gospodovi svobodno dihamo! Saj še itak ni več drugega prostora na zemlji, kjer bi to smeli.

Z vdano ljubeznijo in spoštovanjem Te pozdravlja

Tvoj brat Barnaba.

Svetovnega sosveta katoliških družinskih zvez, ki je prav takrat imel svoj kongres v Barceloni, taki pomisleki pač niso vznemirjali. Z navdušenjem je pozdravil zamisel kardinala Odilonija. Ali nova ureditev ne bi omogočila prav družinam s številnimi otroki znaten prihranek? Soglasno so sklenili, da pošljejo kardinalu Odiloniju zahvalno poslanico. Brzjavno, se razume. Toda ni je besede, ki bi opisala presenečenje na obrazih brunnih članov Svetovnega sosveta, ko je čez nekaj ur prišla brzjavka nazaj s pripombo: »Naslovnik umrl pred dvema letoma.«

V istem času pa je sveti oče prejel svojevrstno pismo. Nek rimski študent mu je v njem priznal, da je ime že davno umrlega kardinala Oddilonija izrabil, da si nekoliko privoščiti javnost in da se celo ponorčuje iz Vatikanu samega. Vsega pa je bilo krivo vino.

«...pred tremi dnevi sva z nekim prijateljem sedela v gostilni v Via della Croce pri vinu. Godrnjala sva o vsem, kar nama je padlo v misel.

Lisica in krokar

Lisica je znana priliznjanka in zvitorepka. Nekoč zagleda krokarja, ki je s kosom mesa v kljuno ravno sédel na drevo. Lisica sede pod drevo, gleda krokarja in ga začne hvaliti.

»Vaša barva,« začne, »je popolnoma čista črnina; to mi dokazuje, da imate Laotsejevo modrost, ki zna varovati svojo mračnost. Način, kako hranite svojo mater, dokazuje, da ste v otroški ljubezni podobni mojstru Dsongu; tako on skrbi za svoje star-

Po tretjem kozarcu je nanese pogovor na abotne časopise, ki kadar kak kardinal kihne, že v tem slutijo kako globoko spremembo cerkvene politike; če zahteva kozarac vode, sklepajo, da bodo pravila gleda vsdržnosti od pijače poostrena. Po četrtem kozarcu sem rekel, da bi bilo treba časopisom vreči kako tolsto kost, da vidimo, ali bodo ugriznili. Po petem kozarcu se je porodila domislja o uniformi. Pri šestem sva se spomnila na kardinala Oddilonija. Po sedmem kozarcu sem jaz izjavil, da častniki le niso tako zabiti, po osmem mi je moj prijatelj zaréchal nazaj: »Motiš se, prijatelj!« Pri devetem kozarcu sem šel staviti tisoč lir, da niso. Pri desetem sva spisala članek.

Tisoč lir sem izgubil. Vendar se je splačalo. Vem sedaj, da za te gospode, ki sicer znajo tako modro pisati, nobena bedarija ni prevelika (To spoznanje je za študenta tudi v nekem drugem oziru zelo koristna!). In potem, vesel me, da se lahko enkrat iz vsega srca nasmemem na račun tistih, ki se sicer tako radi norčujejo iz nas. Kardinal Oddiloni bi bil gotovo prvi, ki bi se smejal. Dobro sem ga poznal. Potem ko je oslepel, sem mu moral večkrat prebirati poglavja iz Don Kihota. Tega je imel najrajejši.»

Sveti Oče je nekokliko zamajal z glavo, nato pa se je prizanesljivo nasmehnil. Dal je pismo tajniku, da ga izroči časopisom v objavo in naročil, da študentu pošljejo tisoč lir. Nato je široko odprl okno in poklical noter sonce. In sonce si tega ni pustila dvakrat reči. Kmalu so njegovi žarki po vsem Vatikanu pripovedovali, kako od srca se je sveti oče nasmejal katoliški uniformi. Potem so si tudi dvorjani upali smejati, nato kardinali in na koncu tudi švicarski gardisti. Oboki so se začeli majati in fontana je od zadovoljstva brizgala vodo dvakrat više v zrak.

Pri čuvarju muzeja se je zglasila neka starejša gospodična in vsa iz sebe pripovedovala, da se je na sliki na stropu Sikstinske kapele sam Bog Oče nasmehnil. Vendar pa tega ni mogla dokazati.

(Iz »Furche«)

JULES VERNE:

91

Potovanje na

Luna*)

Po teh besedah so se lotili dela s silno natančnostjo in skrbno posneli razne predele lune iz različnih razdalj krogle do nje. Medtem ko je bila krogla na višini 10. severnega vzporednika, je bilo videti, da leti istočasno natančno po 20° vzdolžne dolžine.

Tu je potrebna važna pripomba glede zemljevida, ki so ga opazovalci uporabljali. Na selenografskih zemljevidih, kjer je zaradi zaobrnitve predmetov v daljnogledu jug zgodaj in sever spodaj, bi človek mislil, da je zaradi te obratne slike vzhod na levi in zahod na desni. In vendar ni tako. Če bi zemljevid obrnili in bi kazal luno tako kot jo vidimo, bi bil vzhod na levi in zahod na desni, nasprotno kakor na drugih zemljevidih. Tej nepravilnosti je vzrok tole. Opazovalci na severni polobli n. pr. v Evropi zagledajo s svojega stališča luno od juga. Ko jo opazujejo, obrnejo severu hrbet in so v obratnem položaju kakor takrat, ko opazujejo zemljevid zemlje. Ker so obrnjeni s hrbtom proti severu, imajo vzhod na levi in zahod na desni. Opazovalci na avstralski polobli, n. pr. v Patagoniji, pa bi imeli zahodni del lune na levi in vzhodni na desni, ker imajo jug za seboj. To je vzrok dozdevni zaobrnitvi dveh strani sveta in to moramo upoštevati, če hočemo slediti opazovanjem predsednika Barbicane.

S pomočjo Beer in Moedlerjevega zemljevida »Mappa selenographica«, so potni-

ki brez ugibanja spoznali del lunine plošče, ki ga je zajel daljnogled.

— Kaj vidimo zdalej? je vprašal Michel.

— Severni del »Morja oblakov«, je odgovoril Barbicane. Predaleč smo, da bi ugotovili, kaj je pravzaprav to »morje«. Ali so to s suhim peskom pokrite planjave, kakor trdijo nekateri astronomi? Ali pa so to neizmerni gozdovi, kakor pravi g. Waren de la Rue, ki pripisuje luni zelo nizko, toda zelo gosto ozračje, o čemer se bomo že pozneje prepričali? Ne trdimo ničesar, dokler nimamo dokazov.

To »Morje oblakov« je na zemljevidih precej nejasno začrtano. Učenjaki domnevajo, da je ta prostrana planjava posejana s kopami lave, ki so jih izbruhali sosednji ognjeniki na njeni desni strani: Ptolemej, Purbach in Arzachel. Toda krogla je letela dalje in se bližala, tako da so se kmalu pokazali vrhovi, ki oklepajo to morje na severu. Spredaj se je zableščala v vsej svoji lepoti visoka gora, katere vrh je tonil v močnem snopu sončnih žarkov.

— To je? ... je vprašal Michel.

— Kopernik, je odgovoril Barbicane.

— Pa si oglejmo Kopernika.

Ta gora leži na 9° severne širine in 20° vzhodne dolžine in se dviga 3438 metrov nad površje lune. Z zemlje je zelo dobro vidna in jo astronomi lahko temeljito preučujejo, zlasti v času med zadnjim krajcem in mlajem, ker padajo tedaj od vzhoda proti zahodu dolge sence, na podlagi katerih lahko izmerimo višine.

Gora Kopernik je največja žareča točka na lunini obli za goro Tycho, ki leži na južni polobli. Stoji čisto na samem, kakor orjaški svetilnik na tistem delu »Morja

oblakov«, ki mejni na »Morje neviht« in o-sveljuje s svojim blešččim žarenjem dva oceana hkrati. Kakšen nepopisen prizor se odpre očesu pri pogledu na te dolge svetlobne trakove, ki so v času polne lune še posebno blešččeci in ki se preko obmejnih gorovij na severu izgubljajo v »Morje dežja«. Ob eni uri zjutraj (po zemeljskem številu) je krogla plavala nad to krasno goro ko balon, ki ga je zaneslo v zrak.

Barbicane si je lahko njene značilnosti natančno ogledal. Kopernik sodi v vrsto okroglih gora prve vrste, v skupino velikih kotanjastih vrhov. Ravno tako kakor Kepler in Aristarh, ki obvladata »Ocean neviht«, zažari včasih skozi zastrto svetlobo kakor blešččča točka in so ga imeli nekoč za ognjenik, ki še deluje. Je pa ugasel ognjenik kakor vsi na tej strani lune. Premer njegovega obsega znaša približno 88 kilometrov. Daljnogled je odkril na njem sledove plasti, nastalih zaradi zaporednega bruhanja in okolica je bila videti posejana z vulkanskimi izmečki, nekaj jih je bilo pa še v žrelu.

— Na luninem površju, je rekel Barbicane, je več vrst kotanjastih gora in kaj lahko vidimo, da sodi Kopernik v tako imenovane blešččče gore. Če bi bili bližje, bi opazili stožce, s kakršnimi je naježena v notranjosti in ki so nekda bruhalo ogenj. Za luno je značilna neka zanimiva posebnost: notranja površina teh ugaslih žrel leži pod ravnjavo zunanega ozemlja v nasprotju z ognjeniški žreli na zemlji. Črta, potegnena skozi dno teh žrel, bi zarisala krog, katerega premer bi bil znatno manjši od premera lune.

— In kaj je vzrok temu? je vprašal

Nicholl.

— Tega nihče ne ve, je odgovoril Barbicane.

— Kako krasno žari ta gora, je ponavljal Michel, kar težko si predstavljam lepši prizor.

— Kaj boš šele rekel, je odgovoril Barbicane, če nas potovanje po naključju zanese proti južni obli.

— Kaj neki! Da je tam še lepše! se je odrezal Michel Ardan.

V tistem trenutku se je znašla krogla navpično nad goro. Obseg Kopernika je imel skoraj natančno obliko kroga in dobro so bile vidne tudi strme stene, ki so ga oklepale. Razločno se je videlo tudi, da ima gora dvojni obroč predgorja. Krog in krog se je raztezala sivkasta ravnina, precej divja na pogled, na kateri so se odražale rumene vzbokline. Na dnu žrela, kot na dnu šatulje, se je iskriilo dvojje ali troje stožcev, podobnih ogromnim, bleščččim, dragim kamnom. Proti severu so se stene znižale in tam bi bilo najbrž mogoče priti do žrela.

Med potovanjem čez planjavo v soseščini je Barbicane opazil veliko število manjših gora, med drugimi majhno okroglo goro Gay-Lussac, široko kakih 23 kilometrov. Proti jugu je bila planjava čisto ravna, brez vzpetin in vzboklin. Nasprotno pa je bila proti severu, tja do kraja, kjer je mejila na »Morje neviht«, podobna tekočini, ki jo je vzburkal Uragan in vrste njenih gričkov so spominjale na nenadoma otrdele valove. Na vso okolico in v vse smeri so se usipali snopi svetlobe, ki je imela svoje žarišče na vrhu Kopernika. Nekateri so bili široki do 30 kilometrov, koliko so bili pa dolgi, se ni dalo preценiti

OBIŠČITE PLIBERŠKI SEJEM - 5. in 6. septembra 1959

Kranjski kvintet

VINO — KAVA — PECENE RIBE
na pliberškem sejmu pri **BREZNIKU**

Josef Reiter's Erben

ŽAGA — TRGOVINA Z LESOM IN IZVOZ LESA

Pliberk - Bleiburg

Telefon 223

Vse za šolo iz ene roke

SOLSKE KNJIGE, SOLŠKE ZVEZKE, RISALNI MATERIAL IN PODOBNO, V NAJBOGATEJŠI IZBIRI V KNJIGARNI IN PAPIRNICI

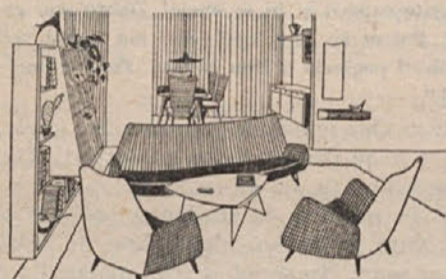
„Cacinthia“ Družba sv. Jožefa

Klagenfurt, Völkermarkter Ring 26 - Tel. 36-51

Podružnice:

KLAGENFURT, Sternallee 5
KÖTSCHACH v Ziljski dolini
ŠT. VID ob Glini
WOLFSBERG

Priporoča se stavbeno in pohištveno mizarstvo

Leitgeb Anzeij

SMIHEL NAD PLIBERKOM

Izredna kvaliteta! — Cene zmerne!

OPEKARNA PLIBERK — BLEIBURG

Lastnik:

Johann Krausler

DRVEŠA VES (Ebersdorf) pri PLIBERKU
Telefon 234

Izdelujemo:

- ZIDAKE
- VOTLE ZIDAKE, 5-kratne
- VOTLE ZIDAKE, 4-kratne
- ZIDAKE ZA VMESNE STENE
- PECNICE, ZLEBNIKE

Dobavljamo prvovrstno opeko po najnižjih dnevni cenah ter zagotavljamo svojim odjemalcem najboljšo postrežbo.

Vse za šolo

na drobno in debelo kupite ugodno pri

Josef Adlassnig

trgovina s papirjem

KLAGENFURT, 8.-MAL-STRASSE 7

KROJAŠKI MOJSTER

Jernej Friedrich

SMIHEL NAD PLIBERKOM

se priporoča za izdelavo oblek, razne vrste blaga na zalogi. — Izdelam kvalitetno! — Cene solidne!

Vse kmetijske stroje, radijske aparate, električne živalne stroje nudi najugodnejše

MAX TRAUN

PLIBERK — BLEIBURG

Kadar pridemo v PLIBERK, obiščimo gostilno „BRUCKENWIRT“, v Šmihelu pa gostilno ŠERCER

gostilničarka

Milka Mlinar

Prijazna postrežba — dobre kvalitete!

Anton Mader's Nachf.

PLIBERK — BLEIBURG

Vse za šolo, zvezke, knjige — molitvenike — pisarniške potrebščine — ročne torbe — aktovke

Fritz Medwed

PLIBERK — BLEIBURG
Telefon 277

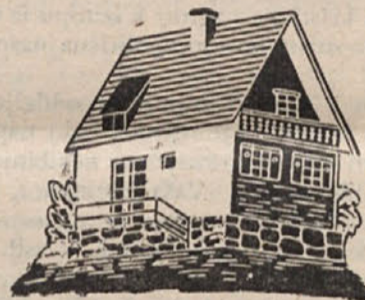
Ure vse vrst; zlati, srebrni in umetni okraski; vsakovrstni optični predmeti; foto potrebščine; dobavitelj očal bolniškim blagajnam

Pri firmah, ki pri nas oglašajo, boste najbolje postreženi!

TESARSKI MOJSTER

IGNAZ KOREN

DVOR PRI PLIBERKU

se priporoča za vsa tesarska dela

Obiščite ob pliberškem sejmu

Trgovsko hišo HERZELE

BLEIBURG - PLIBERK

Največja izbira vseh vrst blaga za moške in damske obleke, konfekcija in špecerija

Brata OPETNIK Pliberk

Krojač

Cevljar

Krojaštvo za moške in ženske obleke. Velika zaloga cenenejšega blaga. — Bogata izbira

Velika zaloga trpežnih in luksuznih čevljev po zelo ugodnih cenah. — Solidna in hitra popravila

MNOGO IZREDNIH PONUDB!

Vse kar rabite, po tako nizkih cenah kot še nikoli

v trgovski hiši KRAUT Pliberk - Bleiburg

Na sejmsko nedeljo je trgovina odprta ves dan. Na sejmu imamo stojnice! Pogledajte na naše letake!

Kaufhaus

STEFITZ

Klagenfurt

se priporoča na stojnici na sejmišču in v trgovini, ki je ves dan odprta

VSE kupuje spet v trgovini STEFITZ

Blazine z vzmetnim jedrom, 10-letno garancijo, S 450.—
Ostanki na kilogram, 1 kg od S 10.— dalje

Posteljina iz lastne delavnice:

Prevele za pernice S 54.—

Vzglavne blazine od S 12.— naprej

Odeje (prešite) od S 98.— naprej

Moške obleke od S 250.— naprej

se priporoča na stojnici na sejmišču in v trgovini, ki je ves dan odprta

Ferdinand

STEFITZ

Bleiburg - Pliberk 10.-Oktoberstraße 32
in na sejmišču